

Tisdagen den 23 Januari 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 16 dennes.

Friherre Adelsvärd: Hindrad af enskilda angelägenheter att förut infinna mig vid Riksdagen, får jag nu anmäla min ankomst.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Bergström anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemna åtskilliga Kongl. Propositioner, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o. angående beviljande af statsbidrag till genomförande af ny tomtreglering i Strengnäs efter den staden under April månad 1871 öfvergångna brand; och

2:o. angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar, som utan bidrag af allmänna medel utföras;

äfvensom Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen om förordnande af en Statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af Riksdags-ordningen tillkommer en ledamot af Stats-Rådet.

De Kongl. propositionerna och skrifvelsen blefvo härefter föredragna och bordlagda.

Föredrogs änyo Kongl. Maj:ts den 18 dennes bordlagda nådiga proposition angående Statsverkets tillstånd och behof.

Grefve Mörner, Carl Göran: Sannolikt hafva de flesta, lika med mig, med synnerlig tacksamhet mottagit de i den nådiga propo-

sitionen gjorda framställningar om skattenedsättningar och beder jag att i fråga om dem först och främst få fästa mig dervid, att den tilläggsbeviljning hvilken sist forlidna lagtima Riksdag åtog sig, nu föreslås skola upphöra. Att denna tilläggsbeviljning, hvilken var föranledd af då för handen varande utomordentliga förhållanden, som nödgade till uppsökande af alla utvägar för beredande af tillgångar till bestridande af statsverkets behof — att, säger jag, denna tilläggsbeviljning nu föreslås till upphörande förefaller mig lika naturligt som välbetänkt.

Annorlunda framställer sig för mig frågan om nedsättning af den personliga skyddsafgiften. Vid sista riksdagen hemställde Kongl. Maj:t, att på riksstaten skulle uppföras ett särskildt anslag för folkskoleundervisningens befrämjande, motsvarande den hälft af personliga skyddsafgiften, som förut för detta ändamål utgått, och blef, i sammanhang med bifall till denna framställning, äfven af Riksdagen beslutadt, att berörda hälft af personliga skyddsafgiften skulle återgå till statsverket och sammanslås med den andra hälften af skyddsafgiften. Förstnämnda hälft af skyddsafgiften, eller den så kallade folkskoleafgiften, var således den *fond*, hvarmed utgiften på riksstaten till folkundervisningens befrämjande skulle fyllas. Nu kommer man vid denna riksdag och säger, att den tillgång, som är afsedd att fylla irågavarande behof, skall borttagas. Eiter min uppfattning är detta icke alldeles lämpligt. Så länge man ihågkommer och fäster sig vid källan för bestridandet af utgiften, nemligen beloppet af folkskoleafgifter, så länge har man äfven en naturlig måttstocck, efter hvilken man kan bestämma i hvad mån bidragen till folkskoleväsendet kunna och böra ökas. Dessa bidrag borde nemligen växa i samma mån, som den personliga skyddsafgiften tilltoge. Detta är *en* af de omständigheter, som hos mig väckt betänkligheter mot förslaget.

Men det finnes annu en annan omständighet, som förefaller mig viktigare, nemligen den, att de exceptionela skatteförhöjningar, till hvilka man under förut varande brydsamma förhållanden måste taga sin tillflykt för att fylla statens behof, torde böra i framsta rummet upphöra och behållningen återföras till hvad den före deras uppkomst varit, innan man skrider till borttagande af afgifter, som länge utgått och med hvilka allmänheten icke tillkännagifvit missbelåtenhet. Ibland de omnämnda skatteförhöjningarne förekommer att en icke obetydlig tillökning har blifvit lagd å tullen på vissa sådana förnödenhetsartiklar, hvilka, såsom t. ex. kaffe och socker, numera blifvit ett behof icke allenast för den rike utan äfven för den fattigaste. Att således, i den mån statens tillgångar sådant medgifva, en nedsättning i dessa afgifter skulle på ett vida fullständigare och, efter min tanke, ändamålsenligare sätt bidraga just till lindring för den fattigare befolkningen än hvad en nedsättning af den personliga skyddsafgiften kan komma att göra, tror jag vara klart.

Det billigare pris å nyssnämnda artiklar, som genom en tullnedsättning kunde beredas, komme till godo icke allenast dem, som äro i tillfälle att betala den personliga skyddsafgiften, utan äfven dem, som icke ens hafva tillgång till denna afgifts erläggande. En sådan nedsättning, som den af mig antydda, skulle således verka till

minskande af lefnadskostnaderna inom alla klasser af samhället. Såsom skäl för den ifrågasatta nedsättningen af den personliga skyddsafgiften har framhallits den omständigheten, att derigenom skulle beredas en lindring för de fattigare klasserna, men dervid har man, förmodar jag, om än icke alldeles förgätit, likväl något förbisett, att för alla dem, hvilka icke äro i tillfälle att erlägga den ifrågavarande afgiften, så afkortas densamma och medför således för dem icke någon tunga. Om den kvarstår såsom ett kännetecken på de medborgare, som äro i den ställning i samhället att de icke kunna ställas i jembredd med *tiggaren* eller *proletären*, synes mig en sådan åtskilnad lika lämplig som ändamålsenlig och med afseende på de grunder, som äro uppställda i vår nu gällande Riksdags-ordning, af icke ringa vikt för samhället.

En nedsättning i tullen å de förnödenhetsartiklar, hvilka särskildt blifvit föremål för förhöjning, har dessutom det goda med sig, att derigenom förvaras till nödens stund en tillgång, hvilken man då åter kan taga i anspråk. Huruvida detsamma kan sägas om den personliga skyddsafgiften, sedan den en gång blifvit nedsatt, öfverlemnar jag åt Herrarnes eget omdöme att besvara. Jag tror det innefattar en illusion att föreställa sig något sådant, och denna delar jag för min del icke. Det är således en skattenedsättning i annan riktning än den af Kongl. Maj:t, som jag för min del tror vara mera både ändamålsenlig och gagnelig.

Hvad beträffar beräkningen af huru stor nedsättning, som kan beviljas, hoppas jag att det Utskott, som har att deröfver ingå i granskning, icke skall underlåta att fästa allvarligt afseende vid de undantagsförhållanden, hvilka innevarande år förete sig. Orsakerna till de stora öfverskott, som nu förefinnas, äro enligt mitt förmenande hufvudsakligen *tvenne*. Den ena att vid uppgörandet af statsregleringen för 1871 beräknades beloppen af de extra ordinarie statsinkomsterna särdeles lågt. Derigenom har skillnaden mellan hvad, som verkligen influtit, och hvad som kalkylerats skola inflyta kommit att utvisa ett öfverskott, som under vanliga år och med vanliga beräkningar icke varit att påräkna. *Den andra orsaken* är, att till följd af de inskränkningar, man under de föregående mindre gynnsamma åren måst underkasta sig, lagren af alla slag utländska varor blifvit betydligt uttömda. Då de sista goda åren nu lemnat tillfälle till förrådets fyllande, har härigenom föranledts en import, större kanske, än hvad man framdeles kan årligen påräkna. Man bör därför också, enligt min tanke, då man bestämmer sig för en skattelindring, icke grunda densamma på *extra ordinära* förhållanden, utan fästa sig vid sådana, som man kan påräkna blifva *mera konstanta*. Då Chefen för Finansdepartementet uppgjort sin kalkyl öfver de belopp, hvartill inkomsterna för år 1873 skola kunna beräknas, vill det synas mig som om han åtminstone i ett par punkter hade trott, att icke ens det gynnsamma år, som nyss gått till ända, varit ett ovanligt år, utan att vi hafva att hoppas flera lika beskaffade eller ändå mera lysande under den närmaste framtiden. Detta torde likväl kanske vara något vågadt, såvida man icke vill utsätta sig för att åter inom kort tid få dragas med statsregleringar, utvisande brist. Jag vill icke ga igenom alla dessa be-

räkningar — det blir tillfälle dertill, då Stats-Utskottet kommer in med sitt så kallade inkomst-betänkande — men några punkter kan jag icke alldeles underlåta att nu vidröra, då tillfälle derigenom erhålles att fasta Utskottets uppmärksamhet på en och annan omständighet från den förflutna tiden, som möjligen kan hafva fallit ur minnet, men hvilken för mig till följd af min temligen långa riksdagsmannaverksamhet är mera närvarande.

Hvad således först beträffar förslaget om afskaffande af *bergverkstionden*, torde jag få erinra derom, att den koppartionde, som af Fähu bergslag utgöres, grundar sig på ett formligt kontrakt mellan staten och nämnda bergslag. Vill man nu befria denna bergslag från fullgörandet af en genom kontrakt åtagen förbindelse, så blir det kanske svårt att säga, att andra, hvilka *icke* äro bundna af kontrakt, skola allt framgent bära de bördor, som äro lagda på deras skuldror.

Jernvägstrafikmedlen, hvilka i stats-regleringen för innevarande år beräknats till 7 millioner och under år 1871 skola efter hvad som uppgifvits, hafva uppgått till 7,740,000 R:dr beräknas för år 1873 skola stiga till ett belopp af 8,450,000 R:dr. Man föreslår således en förhöjning af 1,450,000 R:dr utöfver det högsta belopp, hvartill dessa medel hittills hafva beräknats, och stöder detta på en kalkyl af jernvägstrafikstyrelsen. Denna har haft goda skäl att ifrågasätta en så stor tillökning i inkomsten, då den föreslår att utgifterna skola höjas med ungefärligen en fjerdedel utöfver det nuvarande beloppet, eller från 4,300,000 till 5,450,000 R:dr. det vill säga en tillökning af 1,150,000 R:dr. Herrarne torde finna att, när sistnämnda betydliga summa drages ifrån den ifrågasatta tillökningen i inkomster, så återstår ett ganska *modest* belopp såsom tillökning i behållning af kapitalmedlen. Om man icke vill sätta ned den beräknade behållningen, men ändå nödgas höja utgiftssumman så betydligt som blifvit förslaget, så kan det visserligen förefalla rätt ändamålsenligt att höja inkomstberäkningen med det ifrågasatta beloppet, men här kan icke endast vara fråga om att göra hvad som är *ändamålsenligt*, för att få kalkylen att gå ihop, utan fastmera att göra en beräkning, som är *sannolik*, och i detta hänseende torde det vara mera ovisst, om utgången kan komma att blifva sådan som förslagsberäkningen utvisar. — Såsom anledning till den stora förhöjningen i utgifterna uppgifves egentligen några nya bandelars öppnande, men stå väl dessa nya bandelars längd i sådant förhållande till det antal mil, som redan trafikeras, att en tillökning af en fjerdedel uti utgifterna kan vara deraf motiverad? Jag tror icke att så förhåller sig, och tillåter mig deraf uttala den mening, att det tilläfvventyrs kunde hafva varit ändamålsenligt att äfven i afseende på denna inkomsttitel följa den ordning som man förut vanligen vid inkomstberäkningen iakttagit, eller att åtminstone icke i någon betydligare mån gå utöfver det högsta belopp, som under föregående år erhållits.

I afseende på *tullmedlen* har en tillökning af en half million utöfver hvad som för innevarande år beräknats blifvit förslagen, men om det skulle finnas lämpligt att medgifva någon lindring i tullen på vissa förnödenhetsartiklar, så torde i följd deraf också någon ned-

sättning i det beräknade beloppet af inkomst under denna titel blifva nödvändig.

Postmedlen äro beräknade till 2,500,000 R:dr och åtskilliga förhöjningar och förändringar i afscende å portoafgifterna i sammanhang dermed föreslagna. Men oaktadt allt detta uppkommer dock icke för statsverket någon behållning å dessa medel, utan föreslås, att hela beloppet skall uteslutande tillgodoföras Postverket. Staten skulle bland annat förlora den inkomst, som den nu åtnjuter af den såsom bevilling till Riksgälds-kontoret ingående tidningsstämpelsafgiften. Detta är den *ena* uppoffringen till förmån för Postverket, hvilken staten skulle få vidkännas; den *andra* torde allmänheten få göra derigenom att *lokalbref* föreslås skola beläggas med lika hög afgift som *portobrefven*. Med anledning häraf får jag anhålla, att de, som skola granska detta förslag, ville taga i betraktande om denna förhöjning verkligen är nödvändig eller ändamålsenlig. För min del har jag alltifran det jag var med om införandet af det lika portot hoppats, att vi skulle upplefva den tidpunkt, då afgiften för bref i allmänhet skulle kunna nedsättas från 12 till 10 öre, men deremot har jag icke förväntat en förhöjning i afgiften för lokalbref från 3 till 12 öre.

Vid detta tillfälle kan icke komma i fråga att närmare granska de olika förslagen till utgifter, som på de särskilda hufvudtitlarne förekomma, men jag anhåller likväl att få fasta uppmärksamheten på ett par omständigheter, hvari Herrar Departements-cherfer synas mig gå hvar sin egen väg. Vid förra riksdagen föreslog Chefen för Sjöförsvars-departementet, att all på femte hufvudtiteln befintlig "*oindelt spannemål*" skulle försvinna och förvandlas till anslag i kontanta penningar. Detta blef också af Riksdagen bifallet, hvarföre äfven *debet* för denna hufvudtitel företer en enkelhet och reda som de andra hufvudtitlarne icke i lika grad erbjuda. För fjerde hufvudtiteln gick man då en annan väg och nu fortsättes densamma. På denna hufvudtitel vill man öka den oindelta spannemålets belopp och detta utan att åtminstone jag lyckats utfundera anledningen dertill. På denna hufvudtitel finnas förut två rubriker som heter: "*indelt ränta och ersättning för indragna räntor*" samt "*indelt tionde och ersättning för indragna tiondeanslag*", och derjemte förekommer den nu ifrågavarande rubriken: "*oindelt spannemål*". När qvarnräntorna afskaffades, gafs för vederbörande indelningshafvares godtgörande för den förlust, som kunde dem drabba, ett ersättningsanslag just på den här förut omnämnda rubriken: *indelt ränta och ersättning för indragna räntor*, och härifrån har sådan godtgörelse äfven allt hittills till dem utgått. En ibland dessa indelningshafvare är chefen för Första Lifgrenadier-regementet, hvilken, efter hvad den Kongl. Propositionen innehåller, gått miste om räntan af Södra Malfors kronoskatte vatten-mjölqvarn. Otvitvelaktigt har han för hela den tid, som förflutit, sedan qvarnräntorna upphörde, uppburit ersättning för denna ränta från nyssnämnda anslag: *indelta räntor och ersättning för indragna räntor*; men nu har Statskontoret funnit det ändamålsenligt att i stället den spannemål, som ingick i den försvunna från Malfors qvarn, skall förvandlas till "*oindelt spannemål*" och uppföras såsom sådan, hvarigenom uppkommer att beloppet af *indelt ränta och ersätt-*

ning för indragna räntor minskas med ett värde af 129 R:dr 84 öre, under det att den oindelta spannemålen å andra sidan ökas med 130 R:dr 20 öre. Skilnaden är således icke fullt en riksdaler, men förfarings-sättet, att, då en lönereglering för arméen är i fråga och man vill göra denna klar och enkel, då på detta sätt trassla in frågan genom att uti indelningsverket införa en rubrik, som icke ursprungligen der funnits, synes mig icke innebära en sträfvän att gå framåt utan, såsom jag redan vid förra riksdagen antydde, snarare ett gående i motsatt riktning.

Riksdagen har begärt, att utgörandet af *dagsverksskyldigheten af hästhemmanen i Skåne* skulle upphöra. Vederbörande hafva deröfver blifvit hörda och tillstyrka förändringen samt hafva beräknat, att kostnaden därför skulle uppgå till icke fullt 4,500 R:dr. men för förändringens genomförande har Kongl. Maj:t åskat ett nytt förslagsanslag att till omförmälda belopp på stat uppföras. Jag har förut sett och varit med om, att dagsverksskyldigheten för åtskilliga hemman och lägenheter upphört, men denna förändring har, såvidt jag kan påminna mig, skett så, att de dagsverksskyldige i stället åtagit sig en afgift antingen kontant eller uti spannemål. Här tyckes det vara meningen, att dagsverksskyldigheten för hästhemmanen skall helt och hållet efterskänkas och att staten skall tråda emellan och bestrida hela utgiften. Den upplysning, jag härom af handlingarne kunnat vinna, har icke varit tillräcklig för mig att klart inse i hvad mån ett sådant sätt att gå till väga är påkalladt af några serskilde i afseende på hästhemmanen förekommande omständigheter. Men jag ber att just med anledning af den Kongl. Propositionen få fasta Kam-marens uppmärksamhet uppå, hvarthän dessa förslagsanslag för ersättningar möjligen kunna leda. På Gotland finnes vid Wisby en kalkugn, som förr kallades kronokalkugn och som efter hvad jag vill tro gifver staten icke fullt 100 R:dr i skatt. Denna hade fått sig tillerkänd rättighet att erhålla behöflig ved till kalkbränningen till sig levererad från hemman på ön, på det sätt att icke vissa hemman hade denna skyldighet sig ålagd, utan att vedleveransen gick i tur mellan hemmanen på ön. Riksdagen ville befria hemmanen från denna naturaprestation, emedan man icke fann det lämpligt att bibehålla en sådan skyldighet särskildt för Gotland. Hemmanen frikallades således derifrån mot åliggande att till statsverket inbetala hela sin ränta, men tillika uppfördes å riksstaten ett förslagsanslag för anskaffningen af kalkugnsved och detta anslag har så småningom måst ökas, så att det nu uppgår till 4,000 R:dr och ändock icke torde räcka väl till. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit, att kalkugnen skall för statens räkning inlösas för 60,000 R:dr och, ehuru betydlig summan är, torde man dock icke kunna säga annat än att det är godt pris: men just denna erfarenhet, om hvarthän det kan leda att berättiga till ersättningsanspråk på Statsverket och derfor uppföra förslagsanslag, i stället för att genast uppgöra slutliqvid, föranleder mig till en vördsam hemstallan till Stats-Utskottet, att det må se till, om icke den ifrågasatta aflöningen skulle kunna ställas på något sådant sätt, som icke för framtiden möjligen kan leda oss till något dylikt, som i afseende på Wisby kalkugn inträffat.

Under det vi nästan i hvarje månad uti den officiella tidningen läsa att en eller annan skarpskytteförening upplöst sig och försvunnit, så försvinner likväl icke allenast icke *anslaget till Skarpskytteväsendets befrämjande*, utan icke ens någon minskning medgifves i detta anslag, som dock just icke tyckes hafva burit så särdeles stora frukter, enär intresset för skarpskytteväsendet uppenbarligen är i starkt aftagande. Riksdagen tillät sig för några år sedan att nedsätta ifrågavarande anslag till 70,000 eller 75,000 R:dr, jag minnes icke rätt hvilketdera; men vid nästföljande riksdag fordrade Regeringen åter en tillökning deruti, hvilken äfven beviljades; och sedan dess kvarstå dessa 100,000 R:dr fortfarande. Om dessa medel hade blifvit använda till fyllnad af ett något längre ned omfördadt behof af ett kasernetablisement för Svea Artilleri-regemente, hvarföre anslag nu äfven begäres, så tror jag, att vårt försvarsväsende hade deraf skördat en mera varaktig och verklig fördel.

Frågan om ett *kasernetablisement för Svea Artilleri-regemente* synes denna gång verkligen på fullt allvar vara på dagordningen, och för min del kan jag icke annat än varmt understödja ett sådant förslag. Det är, efter hvad jag vill minnas, snart 10 å 12 år sedan en dåvarande ledamot af Stats-Utskottet, när denna fråga förekom på Ridarhuset, yttrade den åsigt, att man gjorde ett verkligt barnhertighetsverk emot en lidande del af menskligheten, om man förskaffade Svea Artilleri-regementes manskap en ändamålsenlig kasern, och till stöd för detta sitt yttrande återopade den kännedom han egde om beskaffenheten af de lokaler, hvaruti denna värfvade trupp då fanns inhyt. Då nu vid föregående riksdag beviljats en betydlig tillökning uti Svea Artilleriets styrka och detta vapens betydelse under närvarande tid säkerligen icke af någon förnekas, kan jag icke föreställa mig att Kongl. Maj:ts nu framställda förslag skall kunna komma att gå ett lika öde tillmötes som det hvilket vid förlidna riksdag träffade det då väckta förslaget. Jag gjorde då anmärkning derom, att för de nya batterierna, som skulle uppsättas, ingenting beviljades, hvarken till anskaffande af bostäder eller till mathållning, men detta har i det nu framlagda förslaget blifvit uppmärksamadt; och om början snart göres med arbetet på nämnda kasern-etablisement, så har man åtminstone anledning hoppas, att en del onödiga utgifter för provisionela anstalter skulle kunna undvikas. För min del hoppas jag, att ifrågavarande förslag skall lyckas tillvinna sig Kamrarnes bevägenhet.

Kongl. Maj:t har förklaradt, att *ekonomiska karteverket* hädanefter skall ställas under topografiska korpsen, men anslaget till detta karteverk uppföres det oakadt fortfarande på sjetta hufvudtiteln. Jag undrar om detta är så systematiskt och öfverlemnadt åt Stats-Utskottet att i sin ordning taga detta i betraktande. Mig förefaller sådant åtminstone icke alldeles klart.

På sjunde hufvudtiteln föreslås en sammanslagning af anslaget till *byggnader och reparationer* i Stockholm och landsorterna. Det kan väl synas, att en bättre hushållning skulle kunna införas till följd af en sådan sammanslagning, men den delning, som skett, har säkerligen haft någon grund och jag skulle nära nog vara benägen, att

att snarare understödja ett förslag, som ginge ut på att göra gränsskilnaden skarpare än att verkställa en sammanslagning af anslagen, då mig veterligen landsorten icke i öfverintentsambetet har någon representant. Vi hafva sett att redan under de förhållanden. som nu ega rum, hafva icke så få byggnader i landsorterna råkat i ett temligen bristfälligt skick; och det vore icke godt, om en sådan sakernas ställning komme att taga en möjligen ännu större utsträckning.

Kongl. Maj:t har i sin nådiga proposition föreslagit, att inkomsten af *hvitbetssockertillverkningsavgiften* skulle beräknas till 20,000 R:dr, och på sjunde hufvudtiteln finner man att för kontrollen om tillämpningen af författningarne med hänseende till denna handtering, föreslås uppförande af ett förslagsanslag af 5,000 R:dr, d. v. s. en fjerdedel af den beräknade inkomsten. Jag tillstår, att jag icke anser alldeles gifvet, att den beräknade inkomsten af 20,000 R:dr kommer att inflyta, men deremot är jag fullt säker, att de 5,000 riksdalerna för kontrollen komma att utgå. Det vill förefalla mig, som om denna kontroll icke olämpligen skulle kunna handhafvas af den kontrollbyrå öfver bränvinstillverkningen, som redan förefinnes inom Civil-departementet. Derigenom ginge man möjligen miste om tillfället att engagera så många tjänstemän, men *detta* är för mig icke hufvudsaken, och jag tror, att kontrollen skulle både lämpligare och verksammare kunna handhafvas af en och samma myndighet, och då det är troligt, att för kontrollen några sådana resande öfverkontrollörer komma att behövas, som nu finnas anställda för kontrollen å bränvinstillverkningen, kunde åtminstone samma personer verkställa denna öfverbesigtning.

Jag hemställer detta till Stats-Utskottets närmare bepröfvande och skall icke vidare upptaga Kammarens tid med några ytterligare anmärkningar.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag begärt ordet för att yttra mig öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, är det icke min afsigt att ingå i en detaljerad granskning af de särskilda hufvudtitlarne eller af de å dem uppförda anslag, ehuru jag kommer att yttra mig om tvenne af dem, hvilka jag vid denna riksdag anser vara företrädesvis viktiga. Jag tror visserligen, att en genomförd diskussion öfver Kongl. Maj:ts nådiga proposition redan vid dess remitterande till Stats-Utskottet är nyttig, emedan Stats-Rådets ledamöter derunder få tillfälle att meddela nödiga upplysningar och vederlägga ogrundade anmärkningar, innan dessa förekomma i Stats-Utskottet, och måhända vinna stöd af dess tillstyrkande, hvarefter de utan tvifvel hafva vida större motståndskraft. Å andra sidan kunna vid dylika tillfällen de grundade anmärkningarne göra sig gällande, och Stats-Utskottets betänkande i följd deraf blifva bättre och således med större sannolikhet vinna Kamrarnes bifall. För att emellertid en sådan diskussion skall vara verkligt gagnelig, fordras dock att Kammarens ledamöter mera allmänt deri deltaga, och då under föregående riksdagar så icke varit förhållandet, samt när jag icke kan sätta i fråga, att en enda leda-

mots yttrande skall kunna tillmätas någon vikt, skall jag icke ingå i en utförligare granskning af den nämnda propositionen, utan endast, såsom jag förut nämnt, fästa mig vid tvänne i densamma uppförda anslag.

Då 1871 års lagtima riksdag sammanträdde, skedde det under intrycket af en öfvertygelse, som icke blott omfattades af Regeringen, utan äfven, enligt hvad jag tror, temligen enhälligt delades af denna Kammars ledamöter och tillika af den del af svenska allmänheten, som sysselsätter sig med dylika frågor - den nemligen, att vårt lands försvar vore i behof af en kraftig förstärkning. Denna öfvertygelse, framkallad af den dåvarande politiska ställningen i Europa, synes deremot nu icke i samma mån göra sig gällande. Vår vår uppfattning då en villfarelse, eller äro förhållandena nu så förändrade, att de verkligen gifva stöd för en motsatt åsigt. Jag tror hvarken det ena eller det andra. Frankrike var då ännu kämpande och är nu krossadt; men icke låg i dess storhet någon fara, som hotade oss, och mot hvilken vi hade skäl att rusta oss. Enligt min uppfattning hafva vi icke skäl att önska annat än att lefva i vänskapligt förhållande med alla främmande makter, men frågan om krig eller fred är för ingen stat beroende af dess egna önskningsar, aldraminst om denna stat är liten och derjemte har svårt att försvara sin neutralitet eller, i värsta fall, sin sjelfständighet. Frågan gäller således för närvarande icke hvad vi önska, utan huruvida den politiska ställningen blifvit så förändrad, att ett krig icke under åtminstone den närmare framtiden är möjligt.

Då det finnes moln på himlen, kan det falla regn, äfven om horisonten på vissa punkter är klar. Betrakta vi nu Europas politiska himmel, så finna vi den visserligen i vester ganska klar, ty England har omfattat en politik, som, om någon, har rättighet att anses fredlig, och Frankrike kan möjligen önska krig, ehuru det saknar krafter till dess förande, hvarföre man kan hoppas att, innan det åter hunnit förvärfva sig dessa krafter, lusten skall hafva förgått. Deremot har i mellersta Europa, i hjertat af vår verldsdel, bildat sig en militärmakt af oerhörd styrka. Huruvida det nya kejsariket önskar krig, vet jag naturligtvis icke, och för min enskilda del tror jag det knappast, åtminstone icke för närvarande; men dermed må förhålla sig huru som helst, så kan det icke bestridas, att dess ofantliga stridskrafter, som i hvarje ögonblick stå färdiga, äro ett moln, som hvilat tungt öfver Europa, och om dropparne en gång börja att falla derur, kunna vi vara öfvertygade, att de icke blifva små. Redan detta gifver mig anledning att tro, att de skäl, som för ett år sedan föranledde oss att med allvar tänka på vårt försvar, icke under tiden blifvit förminskade. Vill man dessutom tala om möjligheten af krig eller fred, så har man all anledning att taga erfarenheten till ledning, ty den gäller icke mindre för staterna än för de enskilde såsom en god vägledning. Vår verldsdel har under århundradenas lopp tid efter annan fört krig, och det upplysta nittonde seklet synes härutinnan icke särdeles skilja sig från sina företrädare. Under dess första år gick solen upp öfver Marengo, under dess sextonde gick hon ned öfver Waterloo, och under mellantiden var det

knapt något land i Europa, der icke någon ort fick sitt namn med blodiga drag inskrifvet i historien. Vi må dervid erinra oss, att vid den tiden var Finland vårt, och att åskilliga namn å orter i Tyskland sedan den tiden tillhöra Svenska krigshistorien. Efter 1815 följde några och tretio år af relativ fred, ehuru Europa under denna tide-rymd bevittnade såväl de grekiska och polska frihetskrigen som och striderna på Pyreneiska halfön, i Italien, det krig hvarigenom Belgien skiljdes från Holland samt slutligen Danmarks första strid mot Tyskland. Under de sednaste tjugo åren hafva krigen tid efter annan återkommit och detta i vida större skala än någonsin tillföre. Från denna tid erinra vi oss Krimkriget, Italienska och Danska krigen, Österrikes strid mot Preussen och Italien och slutligen, det blodigaste af dem alla, kriget mellan Preussen och Frankrike. Med denna historia för ögonen tror jag icke man kan våga hoppas, att en verldsdel, som oafbrutet sett krigen förnyas, på en gång skulle hafva omfattat den eviga fredens grundsats, och att icke det folk, som vill behålla sin sjelfständighet, måste bereda sig att försvara denna sin dyrbaraste egendom.

Då emellertid Kongl. Maj:ts bemödanden att vinna en förstärkning i vårt försvar genom en fullkomlig förändring i arméorganisationen icke ledt till önskad mål, och då denna fråga för närvarande synes hvila, förutsätter detta likväl icke, att vi tills vidare måtte lemna vårt försvar utan allt afseende. Vid detsamma är tvärtom oändligt mycket att göra, och det är så mycket mera vår pligt att företaga detta, som sådant borde hafva skett, äfven om Kongl. Maj:ts förslag i afseende på arméens reorganisation vunnit framgång. Bland de åtgärder jag här afser, stå för mig i främsta rummet de, som gå ut på ordnandet af vårt sjöförsvar, icke blott derföre, att det befinner sig i ett skick, som vi alla måste erkänna såsom mindre nöjaktigt, utan äfven med afseende på dess särdeles stora vikt under nuvarande förhållanden, då arméen icke kunnat rätt väl ordnas, till följd hvaraf det är vårt kustförsvar, som måste gifva oss tid att i händelse af anfall samla och ordna de stridskrafter, hvilka vi för närvarande icke lyckats få på ett tillfredsställande sätt organiserade.

Kongl. Maj:t har i afseende på sjöförsvarets materiella del begärt tvenne anslag, nemligen för minförsvaret 350,000 R:dr och för byg-gande af krigsfartyg 3,000,000 R:dr. af hvilka sednare likväl endast 1,700,000 att utgå under år 1873. Mot storleken af dessa anslag kan jag för min del icke hafva något att invända, då jag tvärtom skulle önskat, att Departements-chefen kunnat finna tillfälle använda ett ännu större belopp på ett tillfredsställande sätt. Men just derföre, att jag önskar framgång åt de af Kongl. Maj:t begärda anslagen och t. o. m. gerna skulle se dem ökade, ville jag om möjligt få undanröjda några betänkligheter mot bifall dertill, hvilka utan tvifvel måste hos hvar och en uppstå vid genomläsandet af det den Kongl. propositionen bifogade statsråds-protokollet.

Det är efter min tanke ganska riktigt, att de i Kongl. Maj:ts proposition begärda anslagen framställas i hela och runda summor utan detaljerade uppgifter om deras användande, ty dylika detaljer i propositionen skulle hindra Kongl. Maj:t att efter sig företeende

omständigheter disponera öfver anslagen på för landet förmånligaste sätt, om möjligtvis i ett eller annat hänseende ett något förändradt användande skulle anses nödigt. Deraf följer dock icke, att Riksdagen bör lemnas i fullkomlig okunnighet om sättet för anslagens användande eller om planen därför i det hela. Läser man det omnämnda protokollet i hvad det rörer minväsendet, så upplyses deri, att chefen för minafdelningen uppgjort ett detaljeradt förslag öfver erforderliga kostnader för denna del af vårt försvar, uppgående till en summa af 915,000 R:dr, hvaraf, såsom man sedermera finner, 600,000 R:dr vore afsedda för minbåtar och 315,000 R:dr till minattiralj. Vid första påseendet måste man ovilkorligen deraf draga den slutsats att, då det säges, att chefen för minafdelningen uppgjort ett fullständigt förslag, äro dessa 915,000 R:dr hela det belopp, som erfordras för att sätta Sveriges minförsvar i ett fullt ordnad skick. Man får ytterligare anledning till ett sådant antagande, om man återgår till det statsråds-protokoll, som åtföljde Kongl. Maj:ts proposition till 1871 års riksdag. Uti protokollet öfver sjöförsvarsärenden för den 9 Januari 1871 har nemligen chefen för Sjöförvarsdepartementet, sedan han redogjort för de anslag, som han ansåg borde af Kongl. Maj:t under året begäras, tillika afgifvit förslag till det sätt, hvarpå Sveriges sjöförsvaret borde för framtiden ordnas för att vinna tillräcklig styrka. Detta förslag, slutande på en summa af 20,000,000 R:dr eller med tillägg af kostnaden för åtskilliga byggnader m. m. 24,000,000 R:dr, omfattade äfven minväsendet och detta med ett belopp, som för sjelfva materielen utom minbåtar uppgick till 200,000 R:dr. Då, såsom sagdt är, detta förslag afsåg en temligen aflägsen framtid, och då nu blifvit begärdt 350,000 R:dr för materielen, minbåtarna oberäknade, så skulle man med skäl kunna föreställa sig, att denna summa är allt hvad som erfordras, för att vårt minförsvar skall vara fullständigt ordnad. Då man ser hvilket ofantligt inflytande minväsendet utöfvat på kustförsvaret både under det Amerikanska och under det sednast afslutade kriget, och dertill finner att alla länder skynda att vidtaga åtgärder för ordnandet af minväsendet, så kan man ej annat än finna sig ganska tillfredsställd öfver att en så vigtig del af vårt försvar kan avvägbringas för ett så ringa pris. Att likväl förhållandet icke är så lyckligt, derpå fästes uppmärksamheten nästan genast, då af det nu afgifna protokollet synes att, ehuru det finnes en chef för minafdelningen — huruvida det finnes någon afdelning, vet jag deremot icke — har tygmästaren i Carlskrona afgifvit ett särskildt förslag, hvilket, afseende endast denna plats, belöper sig på 10,000 R:dr. Det väsentliga skälet, hvarföre jag emellertid ej kan anse ifrågavarande summa tillräcklig, är att af jemförelsen mellan densamma och hvad som anses erforderligt i andra länder för samma ändamål, alldeles otvifvelaktigt framgår, att det är omöjligt, att ett ens i ringaste måtto nöjaktigt minförsvar för våra vidsträckta kuster skulle kunna vinnas för en så obetydlig summa. Jag för min del vågar naturligtvis icke uppgifva någon siffra, men vid anställandet af en liten jemförelse med andra länders utgifter för ifrågavarande del af försvaret kan

jag icke tänka mig, att minväsendet här i landet skulle kunna ordnas för ett belopp af ens 5,000,000 R:dr.

Kostnaden för minbåtar är ju beräknad till 600,000 R:dr. I protokollet för sislidet är stodo dessa båtar sammanförda med pansarbåtarne under en rubrik och upptogos till ett medelvärde af 200,000 R:dr. Detta sistnämnda torde visserligen kunna något nedsättas, i synnerhet som dessa fartyg äro ämnade att byggas af två olika slag, och då torde väl det ena slaget kunna blifva något billigare. I alla fall är det alldeles tydligt, att den beräknade summan är otillräcklig t. o. m. för anskaffande af så många fartyg, som erfordras för försvaret af Stockholms skärgård, och i ännu högre grad måste det blifva förhållandet, i händelse man vill utsträcka försvaret till andra viktiga punkter af vår kust, såsom t. ex. inloppen till Gefle, Bråviken, Carlskrona och Göteborg. Jag vågar derföre hemställa, att Stats-Utskottet ville försöka att utreda denna sak så, att vi måtte få veta hvad för ändamålet i sjelfva verket erfordras, och att Utskottet derjemte, om möjligt, måtte ställa så till med anslaget och vilkoren derför, att något verkligt må kunna uträttas med den summa, som gifves. Det af Kongl. Maj:t begärda beloppet kan nemligen icke afse något annat än uppköp af materiel, för att framdeles åstadkomma ett minförsvar, men kan omöjligan åsyfta åstadkommandet af ett verkligt försvar ens för en enda viktig punkt.

Hvad åter beträffar anslaget till krigsfartygs byggande, är Herr Chefen för Sjöförsvars-departementet med afseende derå af den åsigt, att vi fortfarande böra bygga fartyg af ungefär liknande beskaffenhet som de hittills befintliga, eller monitorer och pansarbåtar, samt att dertill bör läggas ett nytt slag af korvetter, förmodligen något liknande dem vi förut hafva, ehuru af mindre storlek. Dessa sednare fartyg skulle vara snabbgående, ohepanrade och föra endast en kanon. Jag tror också, ehuru jag icke kan tillmäta mig någon förmåga att bedöma fartygskonstruktioner, att just sådana fartyg skulle vara af väsentlig vikt för vårt försvar, då det derigenom vore möjligt att erhålla lavetter till något billigare pris, än om vi skulle fortfarande endast bygga monitorer, i hvilket fall lavetten till hvarje kanon numera ej kan åstadkommas för mindre kostnad än 1,000,000 R:dr. I statsråds-protokollet upplyses emellertid icke, huru mycket ett fartyg af det nya slaget skulle kosta, utan endast att man har för åsigt att bygga ett sådant. Antager jag nu, att detta fartyg kommer att kosta 1,000,000 R:dr eller kanske något mindre — att det ej kan gå till högre belopp, sluter jag af jembörelse med kostnaden för de äldre — så återstår dock af de begärda tre millionerna 2,000,000 R:dr, eller jemnt hvad som erfordras för byggandet af en monitor af nyare konstruktion. Såvida således inga närmare bestämmelser gifvas, än hvad som finnes i statsråds-protokollet, är det möjligt att vi för de tre millionerna få en korvett af nyare slag samt en monitor, mer eller mindre liknande de gamla. Det är visserligen möjligt, att dylika monitorer kunna vara nyttiga, och att de äro det såsom positionsförsvar, derom kan icke vara något tvifvel, men då vi behöfva så utomordentligt många fartyg för att kunna i någon mån värja våra vidsträckta kuster, så anser jag, att det vore skäl att uppskjuta

byggandet af dessa ytterst dyrbara lavetter, till dess vi någorlunda försett oss med de mindre kostbara. På grund af denna min åsigt ville jag för min del uppställa såsom vilkor för bifall till anslaget, att Riksdagen får närmare kännedom, om huru man ämnara använda detsamma, emedan jag för min del icke kan gifva Departementschefen det förtroendevotum, att det skulle bero af honom att använda de tre millionerna för byggandet af blott en monitor och en korvett.

Detta är allt hvad jag i afseende på hufvudtitlarne har att säga. Af Kongl. Maj:ts nadiga proposition finna vi vidare, att ett icke obetydligt öfverskott å statsinkomsterna är att förvänta, och i likhet med den föregående talaren har jag med tacksamhet sett, både att Kongl. Maj:t funnit, att en nedsättning af vissa skattetitlar kan ega rum, och att af regeringen den fullt riktiga grundsats blifvit uttalad, att man under synnerligen goda år bör bespara något för att sedermera vara bättre i stånd att möta de mindre goda, hvilka otvifvelaktigt måste komma. Huruvida nu verkligan det beräknade öfverskottet kommer att uppstå eller icke, beror dels derpå, att beräkningen af inkomsterna är riktig och dels på beloppet af de anslag, hvilka af Riksdagen kunna blifva beviljade. Hvad det sistnämnda beträffar, kan naturligtvis för närvarande derom ingenting sägas. Det är möjligt, att Riksdagen beviljar något mindre än Kongl. Maj:t begärt, så att öfverskottet till följd deraf ökas; det är äfven möjligt, att på grund af motioner nya anslag tillkomma, hvilket åter måste hafva till följd, att öfverskottet minskas. Derom tjenar det emellertid nu till intet att tala, och det är således blott i afseende på möjligheten af att inkomstberäkningen kommer att af verkligheten motsvaras, som man för närvarande i någon måtto kan bilda sig en föreställning. Vid dessa beräkningar afser jag egentligen de extra ordinarie inkomsterna, ty med de ordinarie kommer man lätt till rätta. Hvad åter de förra angår, så är det alldeles omöjligt, att med full säkerhet på förhand beräkna dem, och jag är långt ifrån att påstå, att Herr Chefen för Finans-departementet i sin beräkning icke träffat det rätta. Möjligt är det, men fullt visst är det icke, och några tvifvel tillåter jag mig att hysa.

Jag anhåller att i afseende på denna fråga få yttra några ord rörande tullinkomsterna. På grund af de sista tre årens medium har Chefen för Finans-departementet ansett, att tullmedlen under år 1873 skola uppgå till 16,000,000 R:dr, och att, om derifrån afräknas 500,000 R:dr till följd af lastpenningarnes föreslagna upphörande, statens inkomst af tullen skall blifva 15,500,000 R:dr. För att emellertid icke förvillia frågan, må vi för närvarande lemna lastpenningarne å sido, och såsom Departementschefens förslag anse att afgiften för år 1873 skulle kunna beräknas till 16,000,000 R:dr. Nu kan man visserligen säga att, då tullmedlen under sistlidet år uppgingo till 19,000,000 R:dr, och Departementschefen för år 1873 beräknat dem till blott 16,000,000 R:dr, så är en återgång af 3,000,000 R:dr för ingen del att anse såsom obetydlig. Det är en minskning med icke mindre än 16 procent, hvilken i sanning måste erkännas såsom ganska stor, men man får derföre icke tro, att ett sådant sjunkande är något, som aldrig förut inträffat och således icke möjligen kan vara

att förvänta. År 1856 var tulluppbörden i riket 13,334,000 R:dr och år 1858 hade den nedgått till ungefär 9,700,000 R:dr och föredette således på två år en minskning af icke mindre än 27 procent. Det ligger således icke någon osannolikhet i en så stor minskning. Det väsendtliga vid anställandet af dylika beräkningar, hvarom här är fråga, är dock, att tullmedlens stigande och sjunkande i allmänhet förhåller sig vida jemnare, än man på grund af ett och annat års rubbning deri skulle kunna tro. De visa nemligen i allmänhet ett jemnt framåtskridande eller ett lika jemnt tillbakagående, hvilket åter är en naturlig följd af den stigande eller aftagande välmågan i landet under en viss period. Om man t. ex. tager medeltalet af tullinkomsterna under femårsperioden 1860 -- 1864, så utgör detta 14,041,000 R:dr, då deremot medeltalet för de fem derpå följande åren 1835--1869 icke uppgår till mer än 13,089,000 R:dr. Det visar sig således, att medeltalet för de senare åren är en million lägre, och detta med en sådan jemnhet i stigandet och fallandet att, af de tio åren, fem icke med 250,000 R:dr skilja sig från alla årens medeltal. På grund af dessa af mig antydda förhållanden synes det mig, att man har något skäl att icke stödja sin beräkning på en alldeles tillfällig förhöjning i inkomsterna. Att under sistlidet år flera alldeles ovanliga förhållanden förenade sig att uppdrifva tullinkomsterna till en osedvanlig höjd, är allom bekant. Vi hade nemligen att därför tacka icke blott 1870 års utmärkta och 1871 års goda skörd, utan derjemte inträffade under året en förhöjning i tullen å åtskilliga artiklar, hvilken hade till följd en betydlig införsel, hvartill ytterligare kommer den omständigheten, att våra egna exportartiklar kunnat säljas till högt pris, hvilket åter i sin ordning förorsakat, att en större mängd varor införts. Huru nu dessa förhållanden skola gestalta sig under år 1873, är naturligtvis omöjligt att med någon grad af visshet förutsäga, men hvad 1872 års skörd beträffar, så lofvar den icke, åtminstone hvad höstsåden angår, att blifva mer än medelmåttig i flera provinser. Om man således, då ett så ovanligt år som år 1871 ingår i beräkningen, tager fem års i stället för tre års medeltal, så finner man, att detta utgör ungefär 15,200,000 R:dr i rundt tal, hvartill jag derfore tror, att tullmedlen för år 1873 med någon trygghet kunna antagas, ehuru det i alla händelser är något mer än det belopp, hvartill tullmedlen förut varit beräknade. Om man derifrån afdrager lastpenningarne eller 500 000 R:dr, så återstå 14,700,000 R:dr, men dermed har hela den af Kongl. Maj:t beräknade behållningen dunstat bort. Såsom jag förut sagt, påstår jag ingalunda med någon säkerhet, att ej Chiefens för Finans-departementet antagande kan vara riktigt, men blott att för en skiljaktig beräkning finnes en sannolikhet, hvilken jag åtminstone icke kan finna mindre än den, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition.

Hvad beträffar postmedlen, så kan man icke derom bilda sig någon klar föreställning, förr än man sett den särskilda Kongl. proposition, som med afseende på dem är att förvänta. Jag vill dock icke förneka, att det förefaller mig något besynnerligt, att resultatet af beräkningen öfver dessa medel kunnat blifva sådant, som i Kongl.

Kongl. Maj:ts proposition antages. Postmedlen utgöra för närvarande 2,230,000 R:dr, och Chefen för Poststyrelsen har beräknat, att med bibehållande af samma stadganden för postbefordringen som hittills, skulle de för år 1873 uppgå till 2,350,000 R:dr, men att dertill komme genom den nya författningen en tillökning i inkomst af 150,000 R:dr, hvaraf 130,000 R:dr skulle uppstå genom porto å tidningar och 20,000 R:dr till följd af andra förändringar i taxan. Statens inkomst af tidsningsstämplingsafgiften utgör för närvarande 88,000 R:dr, då den samma likväl betalas af alla tidningar, både af dem som läsas i städerna och på landet. För att således postportot å tidningarne skulle uppgå till 130,000 R:dr, måste prenumeranterna på landet betala icke blott lika mycket, som nu erlägges af alla prenumeranter både i städerna och på landet, utan 42,000 R:dr derutöfver. Jag tror icke, att de dermed skulle vara till freds, utan att de snart skola genom kommissionärer eller genom andra utvägar söka skaffa sig tidningar utan Postverkets biträde. Denna fråga lemnar jag dock nu derhän, då förslaget till den nya författningen ännu icke kommit oss till handa.

Öfvergår man nu till beräkningen af Riksgälds-kontorets ställning, så finner man, att Kongl. Maj:t föreslagit, att 800,000 R:dr, hvartill den förmodade besparingen å statsverkets inkomster ansetts komma att uppgå, skulle reserveras åt Riksgälds-kontoret under titel "för statsverkets ovissa och framtida behof." Det vore utan tvifvel af stor nytta, om Riksgälds-kontoret finge en sådan rörlig fond, ty man kan nemligen mot vår statsreglering göra den anmärkningen, att den förutsätter, att Riksgälds-kontoret vid hvarje års slut skall ligga i förskott med en summa, motsvarande beloppet af den allmänna bevilningen eller 2,600,000 R:dr, som först under det följande året inflyter. För att allting skulle vara på klar fot, borde således Riksgälds-kontoret hafva någon motsvarande fond, som kunde anlitas vid årets slut. Alldeles nödvändigt är detta dock icke, dels derföre att Riksgälds-kontoret har ett kreditiv på Banken å 1,500,000 R:dr, och dels emedan icke alla anslag utgå under det år, för hvilket de äro beviljade, hvarföre det äfven visat sig kunna gå för sig med de föreskrifter, som finnas. Likväl är det otvifvelaktigt, att, såsom jag förut nämnt, en dylik fond skulle vara af stor nytta och gifva ökad stadga åt statsregleringen. Jag har således deremot ingenting att invända, om icke att det måhända vore skäl att gifva fonden en annan rubrik än den Kongl. Maj:t föreslagit, på det att den icke må komma i strid med grundlagens föreskrift om allmänna bevilningen, som icke bör vara annat än en fyllnadssumma för att betäcka bristen i statsverkets öfriga inkomster. Detta är dock i verkligheten endast ett ordrytteri, ty är det ett statsbehof, att en dylik fond finnes i Riksgälds-kontoret, så kan Riksdagen ganska väl anslå medel dertill utan att på något vis öfverskrida grundlagens bud, och finner jag således ej denna af mig nu påpekade omständighet vara af någon väsendtlig vikt.

I ordning följer derefter Kongl. Maj:ts förslag i afscende på den *personliga skyddsafgiften*. Beträffande densamma kan jag icke annat än instämma med den föregående talaren, hufvudsakligen derföre att

jag tror, att den personliga skyddsafgiften, sådan den nu utgår, icke i allmänhet är särdeles känbar, emedan den, som icke har råd att betala densamma, derifrån befrias, och den dessutom till stor del utgöres af husbönder och arbetsgifvare och icke af sjelfva den arbetande klassen. Den har äfvenledes icke den karakter, att den bör borttagas af tillfälliga skäl, emedan den icke, då tillfälligheten upphört, skulle kunna åter påläggas utan att framkalla stort missnöje. I sjelfva verket är det ju icke halfva skyddsafgiften, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle upphöra, utan den hittills utgående folkskoleafgiften, och att äfven de samhällsklasser, som uteslutande begagna folkskolan, något bidraga till kostnaden för densamma, kunna de ej finna obilligt. Man gör då klokare, om man nedsätter de tullafgifter, som vid sista riksdagen beslötos, åtminstone dem som lades å de större kassaartiklarne, hvilka alltid kunna åter beskattas i behofvets stund.

Det må nu gå med statsregleringen huru som helst, öfverskott må uppkomma eller icke, så synes mig dock mycket sannolikt, att bankovinsten icke skall blifva för regleringen af staten behöflig, utan att den för visso i alla händelser skall blifva en tillgång, som kan reserveras för framtida behof. Jag sätter likväl i fråga, huruvida den bör användas på det sätt, att den ingår till Riksgälds-kontoret bland dess rörliga fonder för att dermed betäcka tillfälliga behof. Med anledning häraf återkommer jag till utgångspunkten för hela mitt yttrande, som var vårt försvar.

Det är en gammal sanning, som Fredrik II visserligen icke har först upptäckt. ehuru han uttryckt den med ord, som blifvit historiska, att för förandet af krig erfordras i främsta rummet penningar. I detta hänseende äro likväl vi temligen illa försedda. Regeringsformen § 63 bestämmer visserligen, att Konungen i händelse af krigsfara eller inträffande krig skall hafva att tillgå tvänne summor, af hvilka den ena får lyftas, när Kongl. Maj:t finner det onödgämligen nödvändigt, och den andra först vid infallande krig och sedan riksdagskallelse blifvit utfärdad. Den första af dessa summor är anslagen till 1,500,000 R:dr och den andra till 3,000,000 R:dr, men ingendera finnes i sjelfva verket till. Hvad sjelfva beloppen beträffar, så har det lilla kreditivet mer än en gång blifvit lyftadt för försvarsväsendet, utan att man kan säga att detta blifvit i någon märkbar mån derigenom förstärkt. Huruvida det stora kreditivet är tillräckligt, är lätt att inse, då man vid ett hastigt öfverslag kan finna att, om vår nuvarande armé och beväringen samt den lilla flotta vi ega kallades till tjänstgöring, så skulle detta kreditiv räcka omkring tio dagar. Enligt Regeringsformen erfordras emellertid 20 dagar efter riksdagskallelsens utfärdande, innan representanterna kunna sammanträda. Derefter åtgår ytterligare någon tid, innan Riksdagen hinner besluta om upptagandet af lån och innan detta lån hinner anskaffas, och under tiden finnes icke mer än dessa tre millioner att tillgå. Någon förändring i kreditivens belopp vill jag likväl icke nu ifrågasätta, derfore att förslag derom synes mig böra komma från Kongl. Maj:t, som ensam har tillfälle att fullständigt öfverväga alla hithörande omständigheter. Deremot vågar jag fasta Riksdag-

gens uppmärksamhet på det önskvärda deruti, att förr eller sednare något samlas till fond för dessa kreditiv, som i grundlagen äro bestämda, men hvarom dess mening säkerligen icke kan vara, att beloppen i behofvets stund skola genom upplåning anskaffas, så vida sådant låter sig göra. Hvad beträffar möjligheten af att vid infallande behof anskaffa dessa 4,500,000 R:dr, hvartill båda kreditiven uppgå, så sätter jag den visserligen icke i fråga, ty på ett eller annat sätt skall man alltid lyckas få dessa penningar, äfven om det med afseende på det stora kreditivet skulle möta någon svårighet att, då krig hotar, i hast draga 3,000,000 R:dr ur den allmänna rörelsen. Riksgälds-kontoret kan nemligen icke enligt sakens natur, så vida ej någon fond finnes att tillgå, utbetala detta kreditiv utan att upptaga ett lån, och jag hemställer, huruvida det icke måste vara förenadt med högst stora olägenheter för landet, om Kontoret till hvad pris som helst måste låna upp 3,000,000 R:dr vid en tid, då hvar och en måste vara betänkt på att under kriget få opåräknade utgifter och minskade inkomster. Den enskilde, heldre än att då låna ut sina penningar, söker snarare att behålla dem i godt förvar för oförutsedda händelser. Emellertid, penningar får man visserligen, men det skulle kunna hända, att ett krig inträffade under sådana omständigheter, och att penningar behöfdes så hastigt, att det kunde möta svårighet för Riksgälds-kontoret att i ett ögonblick få upp den behöfliga summan inom landet, och då hemställer jag hvad verkan det skulle hafva på det större lån, som Riksdagen sedan måste upptaga, om vi måste vända oss till utlandet för anskaffandet af ifrågavarande högst obetydliga summa. Om vi således tänka oss, att ett krig blifvit förklaradt, att Konungen ögonblickligen derefter requirerar de tre millionerna och att dessa skola användas inom kanske 14 dagar eller tre veckor, så kunna vi ej förneka, att stor förlägenhet kan uppkomma, så vida icke Riksdagen i förväg varit betänkt på en utväg att, utan rubbning i den allmänna rörelsen, anskaffa de nödiga medlen.

Den tanke, som därför fallit mig in, är att Riksdagen borde tid efter annan anslå de medel, som kunde för statsregleringen undvaras, till en fond för de i Regeringsformens § 63 föreskrifna kreditiven, och att till en början vid denna riksdag måtte dertill användas den del af bankovinsten, som icke är för Banken behöflig, det må vara det hela eller, efter skedd utredning, blott en del deraf, som kan blifva disponibel.

En omständighet i sammanhang med denna fråga, som jag endast i förbigående vill beröra, är huruvida denna fond bör förvaltas af Riksgälds-kontoret eller af Riksbanken. I öfverensstämmelse med våra förhållanden vore visserligen det naturliga, att den förvaltades af Riksgälds-kontoret, och något absolut hinder deremot inser jag icke heller, men jag tror dock, att grundade skäl finnas för att låta den qvarstå i Banken. Jag anser nemligen, att denna fond, för att blifva räntebärande, bör förvandlas i sådana utländska obligationer, som kunna vara lätt realisabla, om man ock vid realisationen skulle förlora något. Skälet hvarföre den möjligen bör förvaltas af Bankofullmäktige är, dels att dessa stå i en helt annan beröring med åt-

skilliga utländska firmor, än hvartill Riksgäldsfullmäktige hafva anledning, dels att, om denna fond skall användas och således obligatio- nerna, af hvilka densamma består, försäljas, för att penningar ögon- blickligen skola erhållas, så, om detta skall ske genom Riksgälds- fullmäktige, skola de först gifva ordres om försäljningen och seder- mera, efter det uppgift om att densamma skett inkommit, sälja vex- lar för penningars indragande, hvaremot Bankofullmäktige kunna vara i tillfälle att utbetala beloppet i samma ögonblick som de ge- nom ett telegram fått underrättelse att försäljning skett. Detta är emellertid blott en bifråga, som jag i förbigående framkastat, och hvilken jag öfverlemnar till Stats-Utskottets ompröfning.

De båda frågor, jag nu tillåtit mig att beröra, såväl anslagsfrågan som den hvarom jag sist yttrade mig, afse, såsom Kammaren finner, i grunden endast ett och detsamma eller rikets försvar, hvilket jag med särdeles värma önskar, att vi, oaktadt den stiltje som inträffat både i politiken och tänkesätten, icke äfven denna gång måtte för- summa.

Herr von Geijer: Herr Talman! Jemte det jag får vördsamt anmäla min ankomst till riksdagen, ber jag att få säga några ord i anledning af den punkt i Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, hvarigenom anslag begärts till, såsom det heter, "inlösen af dagsverksskyldighet från hästhemman i Skåne".

En högt ärad ledamot af Kammaren har framställt en anmär- ning emot denna punkt, och jag gjorde kanske rättast om jag in- skränkte mig till att instämma med honom, när han visserligen re- dan sagt det hufvudsakligaste af hvad jag ämnat säga. Jag har och för icke länge sedan, under en föregående riksdag, yttrat mig inför den högt ärade Kammaren i fråga om skånska hemmans dagsverks- skyldighet till kungsgårdar och militieboställen, och häruti kunde ligga ett ytterligare skäl för mig att icke änyo upptaga frågan.

Men jag har en särskild anledning att med några ord vidare be- lysa denna fråga, när densamma, på sätt jag i det följande skall visa, fått en något förändrad ställning sedan med sistförflutna år Kongl. förordningen den 23 Juli 1869 "angående förändring af grund- räntorna och kronotionen" börjat tillämpas. — Den värde ledamo- ten, som förut yttrat sig rörande Kongl. Maj:ts nu föreliggande pro- position i hvad angår hästhemmanens dagsverksskyldighet, anmärkte att, då vid föregående tillfällen statsmakterna gått i förfatning om reglering af hemman åliggande dagsverksskyldighet in natura, hade hemmansinnehafvarne måst åtaga sig i utbyte emot dagsverksskyl- digheten en ålig kontant afgäld, hvaremot det nu blifvit proponerat, att den hästhemman enligt 5:te punkten i Kongl. reglementet den 7 November 1695 påliggande dagsverksskyldighet skulle helt och hållet efterskänkas. Detta är verkliga förhållandet. Då på 1850-talet fråga om upphörande af den innehafvare utaf s. k. hofverihemman i Skåne, på grund af nådiga s. k. arbetsreglementen (utfärdade tid efter an- nan under 1700-talet), åliggande skyldigheten att utgöra dagsverken in natura till kungsgårdar och boställen, förevar vid riksdagarne, stannade statsmakterna i det beslut, att hemmansinnehafvaren finge

lösa sig från dagsverksskyldigheten (hofveriet) emot erlaggande af en visserligen icke obetydlig kontant afgäld, på sätt finnes stadgadt i Kongliga brefvet den 8 September 1854, men efterskänkt blef denna dagsverksskyldighet visserligen icke. Hvarföre skulle nu den innehafvare af hästhemmanen, på grund af 1695 års reglemente, åliggande dagsverksskyldighet in natura utan vidare efterskänkas, då innehafvare af s. k. hofverihemman icke är vorden medgifven befrielse från honom, på grund af under 1700-talet utfärdade arbetsreglementen, åliggande dagsverksskyldighet in natura, med mindre han erlägger såsom lösen en viss bestämd årlig kontant afgäld? Efter mitt förmenande är det ett fullkomligt ogrundadt påstående, som stundom blifvit framställt, att den hästhemmanens dagsverksskyldighet, som nu sättes i fråga att efterskänkas, skulle vara af en annan art än hofverihemmanens dagsverksskyldighet. Ehuru det synes föga böra inverka på den förevarande frågans bedömande huru det ena eller andra slaget dagsverksskyldighet från början uppkommit, så ber jag dock att få nämna, att all s. k. regulering af konohemmanens "dagsverksskyldighet in natura skett efter samma fundament som vid indelningskommissionen 1688 blifvit följdt", det vill säga på ett sådant sätt, att för allt arbete, som hemmansinnehafvaren utgjorde till boställe, erhöll han af boställshafvaren betalning genom afkortning på den hemmansränta han vid Thomædag skulle till boställshafvaren erlägga. Denna afkortning benämnes arbetspenning, som utgick i förhållande till antalet dagsverken, hemmansinnehafvaren under året på grund af arbetsreglementet utgjort.

Hofverihemmansinnehafvaren gör ett stort antal dagsverken emot betalning till ett efter nuvarande arbetsvärde lågt, knappast nämnvärdt, dagsverkspris, och den hästhemmansinnehafvare, hvarom nu är fråga, gör ett litet antal dagsverken emot lika lågt dagsverkspris. Icke må man tro att hästhemmanen befinna sig hvad dagsverksskyldigheten beträffar i en särskild kategori. Ett hemman, hvilket, på grund af kungligt så kalladt arbetsreglemente, utgör dagsverken in natura till kungsgård eller boställe, är i indelningsverket upptaget antingen såsom fördelshemman, det vill säga, anslaget officern på lön eller, såsom det heter, "på fördelen", eller ock såsom hästhemman, det vill säga anslaget till "hästens vidmakthållande".

Har hemmanet icke någon annan dagsverksskyldighet än 1695 års reglemente i allmänhet bestämmer, kallas det icke arbetshemman utan blott "fördelshemman", "hästhemman". Men är hemmanet hofveriskyldigt, kallas det "arbetsfördelshemman", "arbetshästhemman". Uti boställshandlingar förekomma derföre stundom de fyra olika benämningarne "kronoskattefördelshemman", "kronoskattearbets fördelshemman", "kronoskattehästhemman" och "kronoskattearbets hästhemman".

Det är klart att enär den omnämnda regleringen af de skånska kronohemmanens dagsverksskyldighet in natura förtusätter, att betalningen för dagsverkena (för 6 öke- och 12 drängedagsverken tillsammans blott 1 R:dr 50 öre R:mt) skall komma hemmansinnehafvaren till godo genom afkortning på räntan, så måste ock denna dagsverksskyldighet af sig sjelf upphöra, när boställshafvaren, som skulle dispo-

nera dagsverken, icke längre är i tillfälle att i den ordning arbetsreglementet stadgar betala arbetspenningarne, det vill säga, när han icke längre sjelf uppbär hemmansrättan af hemmansinnehafvaren.

Derföre har ock den dagsverksskyldighet, hvarom talas i Kongl. Maj:ts proposition, redan de facto upphört genom indelta arméns lönereglering 1833, då det bestämdes att, för de häst- och fördelshemman, hvilka sorterade under 1695 års reglemente, skulle hemmansrättorna, i stället för att uppbäras af de boställshafvare, hvilka enligt indelningsverket fått dem sig tillslagna, ingå *oafkortade* till regementets löningsdirektion och uppbäras af regementsskrifvaren. Det är rätt eget att genomläsa handlingarne i en rättegång rörande denna fråga, hvarom underrättelser finnas meddelade under föregående riksdagar. Under ett år — jag vill minnas det var år 1866 — budade en boställsinnehafvare en under hans boställe lydande hästhemmansbonde att utgöra dagsverken in natura, på sätt 1695 års reglemente stadgar. Bonden nekade sig härtill vara skyldig, enär numera efter 1833 års lönereglering regementsskrifvaren författningens enligt komme efter Thomædag uppbära hemmansrättan från 1866 oafkortad, hvadan således liqvíd för dagsverken omöjlig kunde komma att ske i den ordning 1695 års reglemente stadgar. När boställshafvaren sökte handräckning hos Landshöfdinge-embetet dömde visserligen detta Embete hästhemmansåboen skyldig att för de försummade dagsverken gifva boställshafvaren ersättning efter markgångspris, dock med afdrag af så stort belopp som hästhemmansåboen, i godtgörelse för samma dagsverken, haft rätt att fordra i afkortning på rântan.

Men vid pröfning af häröfver anförda besvär har Kammarkollegium, som synes hafva finare tänkt sig in i saken än Landshöfdinge-embetet gjort, förklarar, att enär styrkt vore, det den å åboens hästhemman belöpande hemmansrântan blifvit för året till fullo erlagd (processen kom icke under Kollegium förr än åboen redan betalt den oafkortade rântan till regementsskrifvaren) vore han icke pliktig att jemväl dagsverken för samma år utgöra. Den hofverihemman åliggande dagsverksskyldigheten in natura har hittills kunnat utgöras efter förra vanligheten, enär hemmansåboen erlagt hemmansrântan till boställshafvaren.

Men när nu häruti skett ändring genom 1869 års författning, så att hädanefter hofverihemmansrântorna komma att *oafkortade* uppbäras af kronans uppördsmän, så lærer äfven dessa hemmans dagsverksskyldighet, der den utgöres in natura, komma att upphöra af sig sjelf, på samma sätt som skett med hästhemmanens dagsverksskyldighet enligt 1695 års reglemente. — Jag har såsom disponent af kungsgård med underlydande hofveri fäst Landshöfdinge-embetets uppmärksamhet uppå angelägenheten att kronouppördsmannen afkortar å hemmanens rântor så mycket som för hofveriarbetet enligt arbetsreglementet skall betalas i arbetspenningar. Men Landshöfdinge-embetet sade sig icke kunna göra någon ändring i Kongl. Maj:ts författning.

Det ena med det andra gör det för mig klart, att hofverihemmanen och de hemman, hvarom handlas i Kongl. Maj:ts proposition.

måste behandlas på samma sätt i fråga om afskaffande af den dem påliggande skyldigheten att utgöra dagsverken in natura.

Efterskänkes den dagsverksskyldighet, hvarom nu är fråga, enligt Kongl. Maj:ts proposition, så blifver det snart sagdt nödvändigt att ock efterskänka hofverihemmanens dagsverksskyldighet. Också hade Riksdagen knappast hunnit insända den underdåniga skrivelse af den 13 April 1869, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition om anslag till inlösen af dagsverksskyldighet från hästhemman i Skåne, förr än motion väcktes i Andra Kammaren om eftergifvande af hofverihemmanens dagsverksskyldighet.

Denna motion blef af Stats-Utskottet afstyrkt, hufvudsakligast, såsom det vill synas, af det skäl att motionären skulle missförstått den förberörda underdåniga skrivelsen af den 13 April 1869, då han förmenat, att dermed åsyftades dagsverksskyldighetens, enligt 1695 års reglemente, efterskänkande, hvarom ej vore fråga, utan blott om dess reglerande och aflösning emot "markegångspris".

Emellertid har det nu visat sig, att Kongl. Maj:t också uppfattat Riksdagens underdåniga skrivelse den 13 April 1869, såsom afsåge den icke en reglering utan helt enkelt efterskänkande af dagsverksskyldigheten enligt 5:te punkten af 1695 års reglemente. Jag vågar tro, att om den underdåniga skrivelsen ej får tydas på detta sätt, blifver den helt och hållet meningslös.

Herr Ros anförde skriftligen:

Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof ger mig anledning yttra några ord med afseende å hvad den rör anslagen till skogsväsendet.

Vid jemförelse emellan Skogsstyrelsens underdåniga framställning i detta ämne, Bil. N:o 6, sid. 50-55, och den nådiga propositionen, sid. 32 och 33 punkt 4, inhemtats, att af det belopp, 32,500 R:dr, som Styrelsen hemställt måtte hos Riksdagen åskas. Kongl. Maj:t endast funnit skäligt framställa proposition om 23,300 R:dr, oberäknadt en summa af 984 R:dr 91 öre till fyllande af uppkommen brist i förevarande aflöningsstat.

De belopp, hvilka i propositionen blifvit uteslutna, äro:

till löneförbättring å de 30 svagast aflönade jägmästarne	
i de norra länen	7,500.
till beredande af ett ytterligare rum i högsta löneklassen	
för jägmästare	1,100.
och till en 2:dre vaktmästare i Skogsstyrelsen	600.

Summa R:dr 9,200.

Hvad först angår den af Skogsstyrelsen föreslagna löneförbättringen, får jag anförä, att jägmästarne, hvilkas antal enligt 1869 års stat är 75, åtnjuta lön i 5 klasser, neml. 2,000, 1,500, 1,200, 1,000 och 900 R:dr. Som hvarje klass innehåller 15 lönerum är det 30 af jägmästarne, som endast hafva 900 å 1,000 R:dr lön. Af dessa äro redan nu de flesta anställda i Norrland, och det är att förvänta, att snart nog alla lönerummen i de lägsta löneklasserna komma att upptagas af jägmästarne i de norra provinserna, der de flesta ledigheter inträffa. Men det är en känd sak, att lefnadskostnaderna der-

städes äro särdeles högt uppdrifna, hvarjemte tjänstgöringen är trägen och ytterst ansträngande utan att lemna tid eller tillfälle till några afsevärda extra, med arvode åtföljda tjänsteförrättningar; och då ofvannämnda löner af 900 å 1,000 R:dr ej allenast äro vida lägre än de inkomster, som tillfalla andra med jägmästarna jemförlige tjänstemän i de norra orterna, utan äfven otillräckliga för det tarfligaste lifsuppehälle derstädes, så synes lönerns uppbringande för jägmästarna i Norrland och Dalarna till 1,200 R:dr genom lönetillökning eller tjänstgöringspenningar af 300 R:dr åt jägmästare i lägsta eller 5:te lönegraden och af 200 R:dr åt dem i den 4:de vara af behovet påkalladt, helst den tillökning af 200 R:dr i resepenningar för de norrländska jägmästarna, hvartill Kongl. Maj:t äskat anslag, ingalunda kan betraktas såsom en löneförbättring, enär detta belopp endast är afsedt att fritaga jägmästarna från de uppoffringar af egna medel, som dessa tjänstemän hittills fått vidkännas, för resekostnader inom de vidsträckta tjänstgöringsområdena.

Rörande derefter beredandet af ett ytterligare lönerum i högsta löneklassen för jägmästarna, får jag meddela, att denna fråga sammanhänger med propositionen om anslag till aflöning för jägmästare i ett nytt revier i Norrbottens län. Genom anställande af en jägmästare i nämnda revier blir nemligen antalet af dessa tjänstemän 76, i följd hvaraf ej såsom hittills hvarje löneklass kommer att innehålla 15 lönerum, utan en af klasserne 16 sådana. Bland en tjänstemannapersonal med så knapp aflöning som jägmästarnes, och der utsigten till uppflyttning i högre löneklass är så ringa, enär sådan uppflyttning endast eger rum i mån af ledighet inom högre klass, måste det vara af vigt att ej ytterligare förmörka tjänstemännens utsigter genom att, då tillökning i personal skall ske, hänföra denna tillökning till lägsta löneklassen och derigenom än ytterligare betaga de svagast aflönade förhoppningen att omsider kunna ernå en något mer tillräcklig aflöning. Tvärtom synes det som, under de förhållanden som här ega rum, den första löneklassen nu borde erhalla det lönerum, som kan komma att uppstå, och att, då i följd af nya kronoparkers bildande antalet jägmästare framdeles möjligen behöfver tillökning, nästa jägmästarebefattning, för hvilken anslag, efter den nu ifrågavarande, tilläfsventyrs beviljas, må föranleda ett ytterligare lönerum i 2:dra löneklassen o. s. v., tilldess samtliga fem löneklasserna innehålla 16 lönerum.

Slutligen får jag i fråga om aflöning till en 2:dre vaktmästare hos Skogsstyrelsen anföra att, som Styrelsen nu endast har en vaktmästare, men står i mycken beröring ej allenast med de flesta embetsverk i hufvudstaden utan äfven med en mängd enskilda personer, i följd af de virkesförsäljningar Styrelsen har om händer, så har tidsutdrägt och olägenhet ofta uppstått genom otillräcklig vaktbetjening, i det Styrelsen, då vaktmästaren, som ofta måste ske, blifvit bortvänd i något tjänsteärende, eller af en eller annan dags sjukdom och annat laga förfall varit hindrad tjänstgöra, helt och hållet saknat handräkning af vaktbetjent i embetslokalen.

Medel för att vid dylika fall kunna påräkna och ersätta en vaktbetjent, hvars aflönande väl ej skäligen kan åläggas den svagt aflö-

nade vaktmästaren, äro således af behof pakallade, och som Styrelsens expensanslag endast med yttersta sparsamhet kan förslå till öfriga utgifter för Styrelsen, så synes, om ej anställande af en 2:dre vaktmästare kan bifallas, dock, på sätt för åtskilliga andra af de förvaltande verken blifvit föreslaget, böra anvisas ett belopp af 200 R:dr till arvode åt extra vaktbetjening i Skogsstyrelsen.

Jag anhåller att detta mitt anförande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet, hos hvilket jag hemställer, att vid upprättande af förslag till 1873 års stat för skogsväsendet måtte upptagas den förhöjning af 8,800 R:dr, jag förordat utofver hvad i den nämnda propositionen blifvit äskadt.

Herr Wallenberg: Några yttranden af en ledamot från Södermanland hafva föranlett mig att också uttala några tankar i afseende på sättet att använda öfverskotten. Den värde talaren yttrade sig om de bekanta kreditiven, det stora och det lilla, som grundlagen förutsätter skola finnas, och om hvilka vi under en följd af år vid hvarje riksdag beslutit. Jag nekar icke, att en och annan gång, då den högtidliga akten att lemna ett så beskaffadt kreditiv-bref till Herrar Fullmäktige i Riksgälds-kontoret försiggått, har ett småleende kunnat skönjas på Stats-Utskottets fleste ledamöters läppar, ty likaväl som att utfärda ett dylikt *plakat*, kunde det vara tillfyllestgörande med en paragraf i Riksgälds-kontorets reglemente af innehåll, att för den och den händelsen egde Riksgälds-kontoret upplåna eller på annat sätt anskaffa den summa, som nu anvisas å stora kreditivet.

Det har blifvit vidrördt, huru detta kreditiv, om det utgjorde en verklig tillgång, uppkommen af befintliga besparingar, skulle förvaltas. Jag vill då blott i det afseendet vara med den ärade talaren skiljaktig, att Riksbanken skulle vara lämplig till ett sådant uppdrag. Jag tror, att Riksbanken vid utbrottet af ett krig får tillräckligt att tänka på och mycken sysselsättning, utan att behöfva några extra bekymmer. I afseende åter på kreditivets beskaffenhet ber jag få fästa den värde talarens uppmärksamhet på, att hvarje upplåning vid en sådan tid blir ytterst kotsam och måste blifva det, på samma gång den blir störande för allmänna rörelsen. En mycket stor stat har i det fallet gifvit ett exempel, som borde följas i synnerhet af smärre stater, som icke rimligtvis böra förutsätta annat krig än för sjelf-försvar. Det var nemligen Preussen, som förvarade en skatt i silfver för krigsbehof, och det sade rent ut, att detta var i dubbelt afseende en besparing, först och främst emedan man för silfver kunde köpa förnödenheter, som icke voro förlegade af lång tids magasinering, och för det andra emedan man icke störde den allmänna rörelsen, genom att staten genast framträdde som låntagare. Om detta eger skäligen grund i ett så rikt land som Tyskland, så vore det ännu mera tillämpligt i Sverige. I äldre tider hade förtänksamme konungar sitt *Eskils gemak*, hvarest förvarades ädla metaller för krigsbehof. Det finnes likartade gemak i den enda fasta plats, vi ega, Carlsborg, dit man har afsett föra Riksbankens silfver vid inbrytande krig, hvilket väl icke blir utaf; men om det skulle ifråga-

komma att förvara en *skatt*, att tillgå vid fredsbrott, så är *Carlsborg* rätta stället.

Jag kan icke underlåta att begagna detta tillfälle att fästa Herr Talmannens och Kammarens uppmärksamhet på, att så fort man kommer från ord till sak och skall förutsätta någon rubbning i den stilla fredliga utvecklingen af landets ekonomiska krafter, så framstår det bjert för hvarje tänkande man, att det *papperssystem* är ytterst vådligt, som vi hafva, då vi begagna nästan uteslutande en cirkulation af papper, hvilket vore förlåtligt, icke efter en 50—60-årig fred, men straxt efter ett tjugu års krig. Denna frånvaro af allt *mynt* i allmänhetens egna händer gör vår ställning vanstark och högst beklagansvärd i det ögonblick ett krig utbryter. Tänk om vi hade ett underlag af ädla metaller, huru mycket lättare skulle det då icke vara för Riksgälds-kontoret att verkställa en upplåning; *nu* deremot finge Riksgälds-kontoret endast mot sina egna räntebärande papper till låns bekomma Riksbankens icke räntebärande papper, och därför kan man icke köpa särdeles billigt under krigstid. Hvar och en, från Konungens rådgifvare till den yngste ledamoten i Riksförsamlingen, som intresserar sig för vårt sjelfförsvar, bör icke lemna ur sigte att betrygga penningcirkulationen. Men i detta afseende göres — ingenting!

I stället för att bilda en fond af det öfverskott statsverket nu kan umbära, ber jag att få fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet på en sak. Ut i § 20 af revisionsberättelsen öfver Riksbanken under-rättas man, att af de medel, Riksbanken förskjutit till *kostnaderna för 1808—1809 årens krig*, en statens skuld ännu återstår, utgörande vid 1869 års slut 1,848,000 riksdaler. Det vore väl tid på att göra sig vitt följderna af ett krig, som slutat för mer än ett halft sekel sedan, isynnerhet då man tänker bilda nya fonder för blifvande eventualiteter. Derföre synes det mig vara förtjent af Stats-Utskottets uppmärksamhet, huruvida icke den del af upplupen vinst, som Riksbanken kan lemna, bör få lemnas i Riksgälds-kontorets obligationer för 1808 års krig, hvilka nu af Riksbanken innehafvas, så att vi för framtiden kunna slippa hvarje år se återkomma i räkenskaper och berättelser en erinran om den sorgliga tilldragelsen.

Jag skall icke vid detta tillfälle ingå i någon detaljundersökning af Kongl. Maj:ts proposition; dertill fordras större krafter än mina, och dessutom lär rätta tiden dertill vara, då betänkan det öfver propositionen kommer från Stats-Utskottet; men det är två omständigheter, som jag begagnar tillfället att fästa Herr Talmannens och Kammarens uppmärksamhet på, och det är ju möjligt att någon af Konungens rådgifvare skänker välvilligt öra dertill. I postväsendet föreslås en *reform*; den är visserligen af betydighet och fordrar noggrant begrundande; men inom Postverket fordras en annan reform, som jag anser vara af vida större vikt och nödvändighet, och som måste förr eller sednare genomföras. Jag hemställer hvarför icke tjensteutöfningen inom Postverket kan ordnas på samma grunder som inom Tull-, Telegraf- och Jernvägsstyrelserna? Vi känna alla, att ännu i dag äro många af Postverkets viktigaste tjenstebefattningar upptagna af personer, som icke kunna sköta och aldrig kunnat

som sig bör sköta erhållen tjänst, hvilken salunda blifvit *secure*. Hvarför sköta dessa, när de äro odugliga, vara mera oafsättliga än de som sköta lika maktpliggande tjänster i de andra statens verk, som jag nämnt. Jag tror, att detta är en så naturlig och praktisk fråga, att den icke längre bör af regeringen förbises. Jag vill icke trötta Herrarne med exempel, men det är allmänt bekant, hurusom det finnes postmästare, som aldrig gjort tjänst från det de tillträtt densamma, till dess de vid 80 års ålder af egen drift ändtligen behagat öfvergifva den.

Vidare är det en annan fråga, som jag tager mig friheten vidröra. Jag skall icke heller i den ingå i detaljer; men jag tillåter mig att uttala en önskan, som jag tror delas af icke så särdeles få. I Hans Exc. Justitie-statsministerns föredragning finnas dels förslag om anslag till *Lagbyrån*, dels ock om anslag till förstärkning af Skånska Hofrätten med en extra division. Jag ämnar icke bestrida något af dessa anslag; men jag beklagar, att det sednare icke varit ännu mera omfattande; ty det kan icke vara Herr Justitie-statsministern obekant, att vår *lagskipning*, ehuru vi ega en aktad domarekorps, som åtnjuter stort förtroende, lider af ett lyte så stort, att det verkar på samma sätt, som om vi icke hade en rättträdig domarekorps, och det onda som jag vill antyda är *den förfärande långsamheten i lagskipningen*. Det är känt att redan år 1815 yttrade Lag-komitén, att häradsrätternas omorganisation i syfte att flera ting skulle hållas ärligen dämera kunde anses såsom "ett oafvisligt behof." I början af 1840-talet uttalade Lagberedningen ungefär samma ord, kanske med ännu mera styrka i uttrycket. I slutet på 1840-talet utkom en Kongl. kungörelse, som anbefalldes, att i anseende till förestående reglering härads höfdingarne, så vidt det angick domsagornas områden, icke skulle erhålla fullmakter. Nämnda Kongl. kungörelse tillämpades i 10 å 12 år, till dess den 1860 återkallades. Då ansågs saken mogen att falla i glömska, men vid 1865 års riksdag framkom en enskild motionär och upptog den del af frågan, som kallas "häradsrätternas permanens", hvilket icke är annat än *sju ting* på året i stället för två å tre. Derpå tillsattes en komité, som afgaf ett betänkande år 1868, hvilket prisas af många; men någon tillämpning deraf hafva vi icke hört talas om, åtminstone har den icke nått mina öron. Jag befarar, att denna fråga är afsedd att öfverlemnas till den nya lagbyrån för att undergå ytterligare en omarbetning. Äfven om efter ett tiotal af år den reformen skulle framtråda i förnyadt skick, så är med små förbättringar icke så stor nytta åstadkommen, som den skada som tillfogas många rättsökande derigenom att vi icke förr fått reformen genomförd.

Jag tror, att nu gällande rättegångsordning icke undergått tidsenliga förändringar, utan är densamma som "Rättegångs-ordinantien" af 1614, hvilken 1734 inflyttades i Rättegångs-balken. Det är naturligt att former, hvilka voro ändamålsenliga för 250 år sedan, nu kunna tariffva ändringar och förbättringar. Om det får fortfara med denna *långsamhet i lagskipningen*, och ingenting blir gjort för att afhjelpa densamma, så blir en naturlig följd deraf, att befogade rättegångar *minskas* därför, att man hellre underkastar sig hvad som

helst än en rättegång, att man gör hvilka eftergifter som helst till den, som hotar med en process, äfven om man anser sig vara i sin fulla goda rätt. En annan följd är, att obefogade rättegångar ökas, och det har redan kommit så långt att för att hindra en konkurrent anställer man sjelf rättegång mot honom, äfven om man icke har någon utsigt att vinna den. Man vinner alltid *tid* och får uti affären försprång framför sin konkurrent. Men det värsta är, att *aktningen för lagskipningen minskas* och dermed också sjelfva aktningen för lagarne!

Herr von Koch: Jag har begärt ordet med anledning af de anmärkningar, som blifvit gjorda i afseende på det sätt, som är i den Kongl. propositionen föreslaget för användandet af de öfverskott, som statsverket för närvarande lyckligtvis eger. Jag får dervid säga, att jag för min del i allmänhet gillar den grundsats, som Finansministern följt i afseende på skattelindringar, isynnerhet angående bergverks-tienden och lastpenningarne. Äfven hvad beträffar den personliga skyddsafgiften, tror jag, att, om man icke kan hitta på något lämpligare, densamma också bör sättas ned likasom alla skatter, som utgå efter person; men jag är så till vida af samma tanke som den förste talaren, att jag tror det vara fördelaktigare, än att nedsätta den personliga skyddsafgiften, att åstadkomma en sådan nedsättning, som icke blott de som förmå betala, utan äfven de som icke göra detta, hafva godt af. Den skatt, som folket mest lider af, tror jag är den, som jag vid många tillfällen, då det varit fråga om skattelindringar, fästat uppmärksamheten på, och det är tullen på sill och torr fisk, det som den fattigaste befolkningen mest lefver af; och jag tror, att man borde först taga bort denna. Dernäst tror jag, lika med två föregående talare, att de kassaartiklar, som höjts under nödens stund, borde åter nedsättas; de kunna lätt sättas upp igen. Jag afser nemligen socker och kaffe. Isynnerhet den sednare använder den aldri fattigaste befolkningen, om de kanske få sakna socker; men sillbiten och kaffetären kunna de svårigen umbära. Då jag talar om skatter, måste jag upprepa det beklagliga förhållande, som jag många gånger vidrört, isynnerhet nyss före detta representationssätts antagande, att regeringen icke tagit frågan om grundskatternas aflösning om hand. Mätte icke den fruktan besannas, att det sker en gång från annat håll på allt för hårda vilkor för staten och kanske allt för öfverensstämmande med den nuvarande tidens grundliga föreställningssätt om mitt och ditt. För öfrigt vill jag nu endast, i anledning af hvad den siste talaren yttrade, fästa mig vid ett enda anslag, nemligen till den s. k. Lagbyrån, som nu, mot hvad vi hoppades vid sista riksdagen, likväl under denna benämning kommit till. Det är sjelfva uttrycken i den Kongl. propositionen, som gjort mig bekymrad, isynnerhet som jag icke spårar någon antydning att vi vid denna riksdag hafva att vänta några förslag i afseende på vår bristfälliga rättegångsordning eller någon förbättring i domstolarnes organisation. Nu har blifvit begärdt anslag "till utarbetande af lagförslag"; men om icke Justitie-statsministern med en expeditions-chef, en byrå-chef och expeditions-sekreterare kan *utarbета* lagförslag med de rika materiel som finnas af oändliga komitéer, så vet jag sannerligen

icke hvad de göra; ty de kuranta ärendena taga visserligen icke upp *det* departementets tid, åtminstone icke mer än till en mycket mycket liten del deraf. Jag föreställde mig, att då man fick anslaget, skulle man använda det icke å personer som endast skulle utarbeta nya lagförslag, utan män, som genom sin mognade erfarenhet och mera kännedom om landet än den som inhemtats i Upsala och Svea Hofrätts fiskals-expedition skulle kunna gifva mogna råd vid lagförslags bedömande och granskning, samt dessutom egde kännedom om lagstil och huru en lag skulle skrivas, så att den hänger ihop. Att endast skaffa biträde i Justitiestats-expeditionen af personer som ställas under en byråchef i Departementet, anser jag vara alldeles öfverflödigt. Jag, som förra riksdagen gladdes åt ett anslag för våra lagars snara förbättring — hvilket alltid varit mitt älsklingsföremål — fruktar nu att de därför uppofrade medel äro bortkastade penningar. Mätte de icke snarare aflägsna oss än närma oss till det af mig afsedda mål! — blifva ursäkt för vidare uppskof och fortsättande af det i mitt tycke bedröfliga stillaståndet i lagstiftningen! Jag vill dock hoppas, att jag misstagit mig, och att vid denna riksdag få se åtminstone några spår till verksamhet inom Justitie-departementet; ty jag bör icke tro, att därför att ett arméförslag icke gått igenom, äfven Justitie-departementet beslutat lägga händerna i kors.

Friherre Raab, Adam: En föregående talare har sagt, att det vore ändamålsenligt att redan vid remissen af den Kongl. propositionen göra de anmärkningar, hvartill man anser sig befogad, emedan Konungens då närvarande rådgifvare derigenom sättas i tillfälle meddela upplysningar, som kunde vägleda Stats-Utskottet vid frågornas behandling. Det är i någon förhoppning att möjligen kunna framkalla någon sådan nyttig upplysning, jag tillåter mig yttra några ord.

Såvidt jag minnes, vet jag mig icke hafva motsatt mig något anslag till försvarsväsendets förbättrande, och under loppet af de sednaste riksdagarne, då denna fråga med allvar varit före, har jag också understött hvarje förslag, som jag ansett leda till det stora målet att betrygga landets försvar. Det är derföre icke utan bekymmer, som jag erfar, att den stora frågan nog får hvila äfven denna riksdag. Jag kan för ingen del öfverlemna mig åt de ljusa fredsförhoppningar, som min jernring, ålderspresidenten i Andra Kam-maren ville göra gällande i sitt tal vid riksdagens början. Jag kan sannerligen icke tro, att vi stå på gränsen till den eviga freden, om vi också önska det aldrig så uppriktigt. Möjligheten att få krig eller få behålla fred lär icke bero på oss; vi kunna och böra väl aldrig tänka på att vara anfallande; men mot vår vilja kunna vi indragas i nästa europeiska krig. När det utbryter veta vi ej, men det vissa är att för hvarje dag dermed dröjer, stå vi en dag närmare dess utbrott. Att då försvara oss såsom en själfständig stat, är vår pligt, och den pligten ökas, i samma mån som våra näringar utvecklas, vårt välstånd förkofras, och våra tillgångar medgifva att vi kunna bära de utgifter, som erfordras för försvaret.

Man har trott, att allmänna åsigten i landet gått derpå ut, att, under det vi vänta på möjligheten att öfverenskomma, huru landt-försvaret skall ordnas, det vore skäl att vid denna riksdag göra något för vårt sjöförsvär. Jag har emellertid icke utan ledsnad erfarit, att vår aktade Sjöminister varit allt för modest i sina anspråk angående hvad landet skulle kunna åstadkomma i detta afseende. Uti Statsråds-protokollet angående öfste hufvudtiteln finner jag, att Herr Sjöministern uttryckt den tanke, att våra monitorer kunna vara, hvad jag icke bestrider, ett förträffligt skyddsmedel såsom positionsartilleri för att försvara vissa punkter. Dessa sengångare kunna dock icke utan svårighet flyttas uteder våra kuster, och detta medgifver han också; men likväl har han för det rörligare sjöförsvaret icke föreslagit att mer än en — säger 1 — obepansrad båt skulle byggas år 1873, för att, sedan man kommit underfund med dess egenskaper, kunna göra förslag om byggande af flera sådana. En sådan båt föreställde Grefve Hamilton sig skulle kosta en million riksdaler; jag vet väl icke huru en sådan båt skulle blifva konstruerad, eller hvad den båt skulle kosta, som komme att byggas 1873 på försök; men det vet jag att, enligt underrättelser från England, omkostnaderna för båtar af den beskaffenhet att de kunna bära en stor kanon, och beräknade för stor hastighet, att de icke äro uppgifna att kosta mer än 6 à 7,000 Pd. St. eller omkring 120,000 riksdaler. Jag vet, att Spanien skaffade sig på fyra månader från Amerika 30 stycken grundgående båtar, som förde hvardera en kanon, för försvaret af Cuba; och då förefaller det mig nog långsamt för oss att vänta på ett försök, som först skulle börja göras 1873. Komme detta försök, som jag hoppas, att utfalla lyckligt, skulle det föranleda Kongl. proposition till 1874 års Riksdag om anslag för år 1875. Misslyckades det åter, hvilket ju kan vara en möjlighet, skulle man börja att försöka om igen ett eller annat år; och på det sättet skulle måhända ett tiotal af år förflyta, innan man nått något resultat. Det är kanske derföre att jag nalkas slutet af min bana, som jag har litet brådtom; men jag önskar, att man påskyndade detta försök. Om kostnaderna derför icke blifva så betydligt öfver hvad jag föreställer mig erfordras, skulle försöket väl kunna göras redan år 1872, och då skulle vi kunna bygga en hel hop sådana båtar redan 1873 och således få helt hastigt vårt skärgårdsförsvär i ordning. Då Chefen för Sjöförsvars-departementet är här närvarande, skall jag kanske haiva lyckan att få höra hvarför det måste gå så långsamt, som föreslaget är. Att vänta så länge tills man får den bästa modellen, tror jag icke vara värdt, då man det ena året utfunderar en båt, som man kasserar det andra. Att uppskjuta byggandet af ändamålsenliga fartyg tills vi fått modell på den ändamålsenligaste, kunde blifva det dyrköptaste experimentet. För min del tror jag icke, att försvaret med monitorer, huru förträffliga de må vara vid en position, är mycket betryggande för våra vidsträckta kuster; ty dessa tunga lavetter kunna icke hastigt föras från den ena platsen till den andra. Om de finnas förlagda i Carlskrona, Stockholm och Göteborg, och ett anfall sker t. ex. i Calmar, och om motvind skulle hindra, kan redan en ganska stor trupp vara landsatt, innan man

hinner få dem dit. Deremot tror jag, att sådana obepansrade båtar med en stor kanon och stor hastighet, hvartill en modell skulle byggas 1873, kunde, understödda af minor, lägga ett stort hinder för fiendtlig landstigning, om de kallas genom telegram till den hotade punkten.

Jag har hört af en högt aktad talare förordas, att man borde draga in anslaget för skarpskytteväsendets befrämjande. Gud bevare mig att gå den vägen. Jag är skarpskyttarne tacksam, att de visat, att folket vill och bör och kan försvara sig; och jag hoppas, att den värde talarens åsigt i detta fall icke måtte göra sig gällande. Jag beklagar, att frågan svalnade något i vårt land: och jag önskade att, om penningar kunde hjälpa, man ville anslå mera än som nu blifvit begärdt. Ej heller kan jag dela den tanken, att man nu bör göra nedsättning på åtskilliga tullartiklar, såsom här blifvit föreslaget, på kaffe och socker. Om en sådan nedsättning skulle ske för ett år, så verkar det bra litet till förmån för den, som begagnar dessa artiklar. Den egentliga följderna af en sådan sänkning den ena riksdagen och höjning den andra vore, enligt min åsigt, blott att flytta penningar ur den ene i den andre köpmannens ficka. Skulle vi, såsom jag förmodar, få vid denna riksdag ett betydligt öfverskott, måtte man ej då bör förfara i statens hushållning, såsom i den enskildes, nemligen att upplägga det eller de goda årens öfverskott, att anlitas under kommande år, då behofven påkalla dess användning. Jag vill erinra om hvilket öfverflöd vi ansågo oss ega vid 1856 års riksdag; men det dröjde icke längre än till 1857, då vi hemsöktes af en förfärlig kris. 1862—1863 ansågo vi oss rika på grund af de stora lån vi kontrakterade; men derefter följde missväxtår, och 1868 var ställningen särdeles nedtryckt och gjordes ännu värre för den fattige, då vi inskränkte de allmänna arbetena, på samma gång som den enskilde var nödgad att göra indragning i sina arbetsföretag. Jag anser, för min del, att det vore en välgerning, om vi kunde få en samlad fond, såsom talaren från Södermanland yttrat; och jag tror icke att det skulle skada, om den blefve något större än den förespeglade, ett par millioner; ty äfven detta kan få en ändamålsenlig användning, då vi blifva ense om de åtgärder, hvarmed våra försvarskrafter skola förstärkas. Dessutom är det långt ifrån säkert, om vi ett annat år få de påräknade sexton millionerna i tull. Det kan vara mycket troligt, att, i anseende till den stora tillgången på penningar i år, många lagt upp varor på förlag. Vi kunna få sämre år efter detta, och då blir den omtalade konsumtionsförmågan och derigenom tullen minskad. Jag vill icke längre uppehålla Herrarne. Jag har framhållit denna del af frågan, föreställande mig att en liten skattelindring är mindre af vigt eller af behofvet påkallad, än att vi befrämja i landet rörelse med åtföljande god arbetsförtjenst, och att näringsarne få fortfarande den framgång och åtnjuta den kredit, som de för närvarande hafva. Jag vill således icke rösta för någon nedsättning, utan önskar fastmera, att vi må samla ett öfverskott och därför köpa utländska obligationer, som kunna användas i hvilket förhållande som helst.

Herr Statsrådet Wærn: En ärad talare har antydt, att Chefen för Finans-departementet skulle varit väl *sangvinisk* vid uppgörandet af de beräkningar, som i denna proposition föreligga. Mig tillkommer ej att afgöra om så är förhållandet. Emellertid hafva de yttranden som blifvit fällda under den förda diskussionen på mig — jag vet icke om detta möjligen kan vara en följd af den antydda egenskapen — gjort det intryck, att talarne delat den uppfattning af ställningen, på hvilken de förslag hvilat, som i propositionen angående statsregleringen återfinnas. Också hafva, synes det mig, de anmärkningar, som blifvit gjorda, snarare rört detaljerna af mina beräkningar än deras resultat. Det förefaller åtminstone såsom ett bevis härför att, oaktadt beräkningarne blifvit klandrade, hafva talarne likväl ingått i diskussionen om sättet huru man lämpligast bör använda öfverskotten, eller i hvilka skattetitlar lindringar företrädesvis böra åstadkommas, och jag tror derföre, att jag ej misstager mig, då jag anser, att de föregående talarne hufvudsakligen gillat min uppfattning af den finansiella ställning, som i propositionen angifves.

De anmärkningar, som i afseende å beräkningen af inkomsterna blifvit gjorda, hafva egentligen angått två inkomstitlar, nemligen tullmedlen och jernvägstrafikmedlen.

Hvad tullmedlen angår, har påpekats det häftiga fallande, som i dessa vid vissa tillfällen egt rum, och har såsom exempel derpå framhållits det år 1858 i detta hänseende inträffade förhållande, hvarjemte den talare, som egentligen riktade uppmärksamheten på dessa omständigheter, velat såsom regel antaga, att nämnda statsinkomst periodvis stiger och faller, såsom bevis hvarför talaren hänvisade på förhållandena under qvinqvennierna 1860—1864 och 1865—1869. Det skulle häraf följa, att den förhöjning af en million eller från 15 till 16 millioner, som jag, då man afser från förslaget om lastpenningarnes afskaffande, i beräkningen af tullinkomsterna antagit, skulle vara vanskelig och opålitlig. Jag får dervid erinra, hurusom under den första af de nämnda tidtalen, eller 1858, ännu följderna af den kanske svåraste kris, som vårt land genomgått sedan år 1818, gjorde sig gällande, den nemligen som inträffade 1857, och hade till följd den skarpa minskningen i rörelsen under det påföljande året. Det är vidare i friskt minne, hurusom under qvinqvenniet 1865—1869 inträffade flera på hvarandra följande missväxtår, och att i följd deraf icke blott tullmedlen utan åtskilliga andra inkomstitlar betydligt nedgingo. På grund af angifna omständigheter torde man alltså vara berättigad sluta dertill, att de förhållanden, som under dessa tidsperioder egt rum, ej varit normala, utan tvärtom exceptionela. Men deremot bör väl med stöd af en allmän, hela tidsföljden omfattande erfarenhet få antagas såsom normalt, att en ökad folkmängd och en alltmera utbildad industri inom landet skola år från år föranleda till förhöjning i tullinkomsterna. Sålunda kan jag ej tillerkänna de anförda exemplen från nämnda tidsperioder någon synnerlig betydelse, utan tror en tillväxt i tullmedlen vara att för framtiden emotse. Dermed har jag likväl ingalunda förbisett, att den betydande import och

och deraf härflytande exempellösa stegring i tullinkomster, de under fjolåret herrskande gynnsamma förhållandena föranledt, icke framkallats uteslutande genom en ökad konsumtion, utan, såsom anmärkt blifvit, haft sin grund till stor del äfven deri, att lagren till följd af föregående års ogynnsamma konjunkturen varit uttömda, och att man derföre nu fyllt desamma. Det är ock med afseende på denna omständighet jag beräknat den såsom fortfarande påräknade förhöjningen i tullinkomster endast till $\frac{1}{2}$ af hvad den sistlidna är utgjort eller till en million, och jag tror mig här ej hafva gått för långt. I allo bestrider jag yttrandet, att den antagna behållningen skulle genom en annan uppställning af beräkningen komma att dunsta bort.

Hvad angår jernvägstrafikmedlen, tror jag att anmärkningen beträffande dem mera gällde sättet för uppställningen af sjelfva beräkningen än dess resultat, ty det är ej mera som at dem påräknats såsom behållning för statsverket, än det belopp, hvarmed inkomsterna öfverstiga utgifterna, så att det beräknade öfverskottet för 1873 endast med 300,000 R:dr höjer sig öfver det, som antagits uppstå under innevarande år — en beräkning som ej torde kunna sägas vara öfverdrifven. Om jag fattade den ärade talaren rätt, ansåg han, att de ökade utgifterna för trafiken skulle vara säkrare och med mera sannolikhet kunna till beloppet bestämmas än de ökade inkomsterna, och att man således vid inkomstberäkningen för 1873 bort utgå från en medelsiffra af flera föregående års inkomster, men beträffande utgifterna böra, på sätt Kongl. Maj:t gjort, antaga en förhöjning och afse afhjelpandet af alla kända behov. Jag får dervid erinra, dels att i afseende på jernvägsmedlen med ännu mera säkerhet än beträffande tullmedlen kan antagas en af näringarnes utveckling beroende stigning i inkomsterna, dels ock hurusom utgifterna i viss mån bestämmas af inkomsterna, så att om de sednare ökas, öka sig de förra, men om tillväxten i inkomster blir ringa, blir ock tillväxten i utgifter mindre, och att således en kalkyl öfver utgifterna ej lämpligen kan uppgöras, utan i förening med en sådan öfver inkomsterna. Detta gäller ock om afhjelpande af de särskilda nu kända behofven, såsom utvidgning af vissa stationer, nya sidospårs anläggning m. m. och framför allt uppköp af ny drittmateriel. Den under fjolåret starkt ökade trafiken har gjort sådana behov kända till belopp, som i Kongl. Maj:ts proposition angifvas, nemligen för nya byggnader och anläggningar 326,000 R:dr och för nya inventarier 358,000 R:dr, eller tillsammans 684,000 R:dr; men klart är att det uteslutande är ökad trafik, som påkallar dem, så att om ett kommande år blir ogynnsamt, förfalla också anledningarne till nya utgifter af detta slag. De kunna derföre endast ega rum i den mån man får tillgångar till deras bestridande och trafiken påkallar dem, eller med andra ord vid för trafiken goda år. Jag tror således, att beräkningen af trafikmedlen ej saknar sannolikhet.

Ingen talare har gjort anmärkning i afseende på beräkningen af bränvinsmedlen, och jag ser deri med tillfredsställelse ett erkännande af att man anser mig ej hafva beräknat dem till för högt belopp. Få statsinkomster äro dock mera vexlande och beroende på goda

och dåliga är. På grund af hvad jag sålunda anfört, tror jag ej att statsregleringen är alltför sangviniskt uppgjord med afseende på inkomstberäkningen.

Jag öfvergår nu till ifrågasatta skattelindringar. Oss möter då först frågan huruvida nedsättningarna böra ega rum i de uti propositionen föreslagna skattetitlarna, eller om de ej, med mera skäl, bort ske i andra. Man har vid framställandet af erinringar i detta afseende i synnerhet vändt sig emot den föreslagna nedsättningen i den personliga skyddsafgiften, och ifrågasatt, om det ej varit lämpligare att vidtaga lindringen i de tullafgifter, som under de sista åren blifvit pålagda. Då kaffe och socker flera gånger blifvit nämnda, förmodar jag, att man egentligen afsett de förhöjningar, som i tullen å dessa artiklar vid 1867 års riksdag egde rum. Jag anser för min del, att, då fråga är om skattenedsättningar, bör man icke alltid utgå från den grundsatsen, att de skola ifrågakomma å den beskattningsartikel, som sist drabbades af skattförhöjning. Det är visserligen sannt, att den sista förhöjningen är i friskaste minne, men det är derföre ej sagdt, att det är den som företrädesvis bör borttagas. Man bör väl, då en skattelindring kan ske, öfverskåda hela beskattningssättet och utan afseende på den historiska ordning, i hvilken skattetitlarna må hafva tillkommit, tillse hvilka af de skatter, som kunna ifrågakomma att nedsättas eller afskaffas, äro de mest betungande och derföre härvid företrädesvis böra tagas i betraktande. I afseende på den personliga skyddsafgiften finna vi att densamma är ganska betungande, och att flera anledningar förefinnas till nedsättning deri. Här i Stockholm utgöra de personela afgifterna tillsammansstagna 2 R:dr 70 öre för man och 2 R:dr 10 öre för qvinna, det vill säga för man och hustru gemensamt 4 R:dr 80 öre, ett icke obetydligt belopp för en familj, som är hänvisad att lefva på en knapp dagspenning. Tanken på nedsättning i denna skatt är ej ny. Redan då vid 1840 års riksdag en nedsättning skedde deri från 44 till 24 skillingar banko för man och från 22 till 12 skillingar banko för qvinna, uttalades af det Utskott, på hvars förslag denna nedsättning gjordes, den åsigt, att den personliga skyddsafgiften, som kännbarast träffade de minst bemedlade och fattigare samhällsklasserna, företrädesvis borde nedsättas, eller till och med, om statsverkets behof sådant medgäfvde, afskaffas, hvarföre Utskottet också endast tillstyrkte dess bibehållande tills vidare. Någon ytterligare nedsättning har emellertid icke sedan dess egt rum, utan tvärtom hafva vid öresräkningens införande de nämnda skattebeloppen af 24 skilling banko för man och 12 skilling banko för qvinna, eller respektive 75 och 37½ öre blifvit för jemnhetens skull förhöjda till 80 öre för man och 40 öre för qvinna. I dess ställe hafva deremot högst betydliga nedsättningar egt rum på andra art. bevilning. För löntagare är bevilningen nedsatt från 3 till 1 procent, för näringsidkare från 5 till 1 procent, samt för fastighetsägare från 2 per mille till 1 per mille, och i följd häraf har ock förhållandet emellan hvad som inflyter genom personliga skyddsafgiften och bevilningens hela belopp undergått en betydlig förändring, så att, då den andel skyddsafgiften af hela bevilningen 1840 utgjorde var 1 : 4, den sednast beräknats, såsom 1 : 2½. Den personliga skydds-

afgiften ingår således nu med större andel i bevillingen än för 30 år sedan, och det oaktadt man redan den tiden uttalade den princip, att personliga skyddsafgiften borde lindras. Äfven den komité, som 1858 tillsattes för uppgörande af förslag till ny författning angående allmänna bevillingen, anmärkte att, då personliga afgifter utgå utan afseende å den skattskyldiges förmåga att draga bördan, betungas således de fattigare klasserna ofta orättvisst genom dem, och uttalade derföre den åsigt, att skyddsafgiften borde såsom statsinkomst försvinna.

Öfvergå vi nu till verkningarne af de tull-lindringar, som af aktade talare förordats såsom lämpligare än nedsättning i den personliga skyddsafgiften, så måste jag först och främst om dem anmärka, att de skulle förorsaka statsverket drygare uppostringar än den af mig föreslagna nedsättningen i skyddsafgiften. 1870 importerades 41½ millioner skålpund oraffineradt, 8 millioner skålpund raffineradt socker och 18½ millioner skålpund kaffe. Den 1867 vidtagna tullförhöjningen af 2 öre per skålpund inbringade således statsverket det året ej mindre än 830,000 R:dr för oraffineradt och 160,000 R:dr för raffineradt socker, samt 370,000 R:dr för kaffe, eller tillhopa 1,360,000 R:dr. En nedsättning af blott hälften häraf eller 1 öre i tullen af dessa artiklar skulle således gå till högre belopp än den af Kongl. Maj:t föreslagna nedsättningen i den personliga skyddsafgiften. I hvad mån den ena eller andra nedsättningen är gagnande för den fattige anser jag ej vara så klart, som en aktad talare förmenter, utan lyser derom en motsatt åsigt. Vål är det sannt, att den fattige, då han är i det stadium, att han ej kan betala skyddsafgift, får den helt och hållet afkortad. Tullen deremot afkortas visserligen ej för någon, och måste således äfven af den fattigaste betalas, men bland de fattiga finnes en stor del, som äro beroende af den hjälp, de af sina medmänniskor erhålla, och då denna rättas efter deras behof, så torde man svårligen kunna säga, att de af tullafgifterna betungas. Säkert torde vara, att om jag fördelar 600,000 R:dr lika på hvarje medborgare, tillkommer ock en hvar hans qvot, och denna är för den fattige värdefullare än den kan vara för den rike, i samma mån som den för den förre utgör en större andel af hans årliga inkomst och bättre förslår till fyllande af hans billigare behof. Deremot torde det vara gifvet att, då den rike konsumerar mera kaffe och mera socker än den fattige — visserligen ej i förhållande till hans inkomst, men dock alltid mera — så skall ock om samma belopp eller 600,000 R:dr efterskänkas genom lindringar i tullafgifterna å de nämnda artiklarna en mindre qvot deraf tillgodokomma den fattige än den rike. Dertill kommer, att då socker och kaffe vanligen, sedan tullafgifterna för dem blifvit erlagda, passera flera händer innan de komma i den fattiges, så uppstår alltid någon ovisshet, om lindringarne verkligen tillgodokomma den, som gör sina uppköp i möjligast små kvantiteter. Jag kan således ej godkänna de åsichter, som här uttalats, att det är klart hvilken skattereduktion skulle vara förmanligast för den fattige. Man har vidare såsom ett talande skäl för den stora lämpligheten af nedsättning i tullafgiften framför i personliga skyddsafgiften anfört, att i de förra en förhöjning återigen

kan så lätt införas. Men hvad blir följden deraf? Jo, att det goda man kunnat vinna genom nedsättning åter går förloradt och deremot ett icke obetydligt ondt uppstår. Det finnes två sätt att gå till väga med afseende å tiden då en tullnedsättning skall ega rum. Det ena är att låta den genast efter beslutet träda i verket. Då beröfvar man emellertid dem, som på god tro infört en vara, en betydlig del af deras välfångna egendom genom att reducera värdet af deras lager. Det andra sättet är att låta någon tid anstå, innan tullnedsättningen eger rum. Detta åter utöfvar en förlamning i affärsverksamheten, spekulationen upphör, handeln får ligga nere och man lefver ur hand i mun. På detta sätt uppehållas emellertid prisen, till dess tull-lindringen inträder. Antag nu att behovet af en förhöjning snart derefter förekommer — att vi t. ex. nu nedsätta afgifterna å kaffe och socker från tiden för nästa statsreglering, eller början af år 1873, men under 1873 års riksdag åter till statsbehovens fyllande måste höja dem och dervid, på sätt vid sednaste tullförhöjningar skett, genast låta förhöjningen inträda. Blott i mycket ringa mån kan då någon prisnedsättning tillgodokomma allmänheten, men några köpmän, som under vintern kunnat importera, hafva gjort förtjenster, och andra åter, som med beräkning af lägre importpriser i följd af tull-lindringarne gjort försäljningar, hafva derpå förluster. Rubbningar i tullförhållandena verka sålunda till men, och följden deraf blir endast den, att den ene köpmannen derpå skördar större eller mindre vinst, den andre åter gör förlust. Vid temporära rubbningar i tullsatserna förlorar staten, och den konsumerande allmänheten vinner ej, och den större eller mindre vinst, som kan härledas från förändringen stannar hos personer, hvilka man ej kan hafva något särskildt intresse att tillgodose. Jag har härmed velat framhålla vigten af att stadga finnes i beskattningen likaväl vid bestämmande af tullafgiften som i allmänhet. Deremot förnekar jag visst ej att stadig nedsättning äfven i indirekta afgifter, der den kan ske, är önskelig, eller att sådana förhållanden kunna förefinnas, i följd af hvilka den kan vara lika lämplig som i de direkta. Denna grundsats har ock vunnit erkännande i den Kongl. propositionen. Nedsättningen i lastpenningarna har hufvudsakligen samma verkan som en nedsättning i tullafgifterna.

Det är nemligen naturligt, att då ett fraktslut uppgöres, kommer hvar och en af de särskilda omkostnader, som drabba befraktningen, att verka till fraktens höjande och sålunda fördyra varan samt i sista hand drabba konsumenten. Endast i exceptionella fall, då till exempel ett fartyg ej kan erhålla en vinstgitvande frakt, men i förhoppning på inträffande af bättre konjunkturer, ändock hålles i sjön, eller sändes ut utan last endast för att spekulera på att i utländsk hamn få frakt, drabba lastpenningarne sjelfva rederirörelsen, men annars gå de in i fraktslutet, fördyra varorna och falla således på konsumtionen. En nedsättning i denna afgift verkar sålunda i första hand nedsättning i frakten och i följd deraf åter nedsättning i varans pris. Man bör dessutom bemärka, att detta är en afgift, som drabbar såväl tullfria som med tull belagda varor.

Mot de ofriga skattelindringarne hafva åtskilliga mindre anmärkingar blifvit gjorda.

I afseende å det föreslagna upphörandet af bergverkstionden yttrades, att en sådan åtgärd i vissa fall skulle komma att ingå på eganderättens område, och att, specielt hvad Falu grufva anginge, förhållandena der vore beroende på ett kontrakt. Jag har deltagit i det riksdagsbeslut, genom hvilket nedsättningen skedde af den koppartionde, Stora Kopparbergs bergslag utgjorde från verkligt tionde till trettionde skeppundet. Vid 1848 års riksdag var frågan före derom, ehuru den först vid någon af de påföljande riksdagarne blef afgjord, och jag minnes hvad talaren syftade på. Hvad som då skedde var upprättandet af ett kontrakt, hvarigenom den öfverdrifna tionde, öfver hvad andra kopparverk betalade, som då af Falu kopparverk utgjordes, blef reducerad till likhet med den tionde, som af dem erlades, och deremot den genom särskilda bestämmelser allmogem i Dalarne ålagda kolningsskyldighet jemte vissa andra prestationer till grufvan blef upphäfd. Den nu föreslagna åtgärden är åter afskaffandet af all koppartionde, såväl från Stora Kopparbergs bergslags som andra verk, och således något helt annat än den nedsättning, som då skedde, och enär de åtgärder, som, på sätt nämndt är, vid nämnda tidpunkt vidtogos i Dalarne, bland annat just afsågo att sätta Stora Kopparbergs bergslag för dess kopparverk vid Falun och Avesta i samma ställning som andra kopparverksegare för sina bruk, så måtte deruti nu förefinnas ett skäl att de skola lika behandlas med de öfriga, och icke tvärtom.

Med afseende å kontrollen öfver hvitbets-sockertillverkningen, har satts i fråga, att den skulle ställas i samband med bränvinskrollen. Detta torde emellertid, till följd af de från hvarandra skiljda lokaler, på hvilka dessa olika tillverkningar utöfas, ej låta sig göra. Dertill kommer äfven, att kontrollen öfver hvitbets-sockertillverkningen är ganska invecklad och fordrar särskilda kvalifikationer och synnerlig uppmärksamhet hos dem, som utöfva densamma. Att det varit rätt att placera detta anslag under sjunde hufvudtiteln anser jag vara gifvet, då det är afsedt för ett rent finansielt ändamål. Deremot torde med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke anslaget för bränvinskrollen borde öfverflyttas till samma hufvudtitel. Något förslag härom är nu ej utarbetadt, men förhållandet torde böra för framtiden beaktas.

Angående beräkningen af postportot och förhöjningen i Postverkets inkomster har åtskilligt blifvit yttradt. En talare ansåg, att den här föreslagna förändringen egentligen endast skulle bestå deri, att man borttog från *statsverket* den inkomst tidningsstämpelafgiften medförde och med densamma förhöjde *Postverkets* inkomster; hvilket väl kunde vara förmånligt för postverket, men ej skulle medföra några fördelar för allmänheten. Med anledning häraf ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att för närvarande det är två slags afgifter, som betalas för tidningar, nemligen stämpelafgift och postförvaltarearvode. Hvad stämpelafgiften beträffar, ligger en stor orättvisa i den omständigheten, att den drabbar en tidning, som försänder få eller möjligen ej ett enda exemplar med posten, i lika hög

grad, som den tidning, hvilken i stor skala tager postverkets verksamhet i anspråk. Postförvaltarearvodet åter utgår ej heller till postverket utan till postförvaltaren, såsom en ersättning för allt besvär med tidningarne, men är så till vida frivilligt, att tidningar under korsband adresserade till någon kommissionär eller annan person ej erlägga denna afgift utan gå fritt, på grund deraf att tidningarne äro stämplade. Och denna förmån har, enligt hvad mig blifvit sagdt, så missbrukats, att flera större dagliga tidningar genom postverkets försorg spridas öfver landet utan att postverket eller dess tjänstemän därför hafva någon ersättning och, hvad mera är, en förläggare af stämplade tidskrifter i landsorten, som flyttat till hufvudstaden, lärer i dessa dagar uppflytta hela sitt betydliga lager på postverkets bekostnad. Detta visar till hvilka missbruk den nuvarande lagstiftningen i detta hänseende kan gifva anledning och torde få gälla såsom ett talande skäl för en förändring. Nu är meningen, att såväl stämplingen som erläggandet af postförvaltarearvode skall borttagas och försändningen af tidningar ega rum mot en viss afgift i förhållande till tidningens pris, utan hvars betalande posten ej skulle taga någon befattning alls med försändningen. Och denna afgift skulle blifva lägre än postförvaltarearvodet och tidningsstämplingsafgiften tillsammans nu utgöra, men högre än nuvarande stämplingsafgift ensam. Detta bör hafva till följd, att prenumeranten kan få sin tidning billigare än nu, hvaremot den, som skickar tidningen till försäljning på kommission, visserligen får betala mer än hittills. För närvarande kunna äfven ej blott tidningarne utan äfven vissa brochyren, hvilka stundom växa till ganska digra volymer, skickas portofritt endast på grund af stämpel: men att på detta sätt postverket skall befördra bokförsändningar torde väl vara olämpligt, och det förefaller mig orimligt, att postverket skall göra sådant utan all ersättning. Beträffande sannolikheten, att den inkomst, som påräknats, verkligen komme att utgå, får jag upplysa, att Generalpoststyrelsen låtit vid hvarje postanstalt uppgöra beräkningar öfver försändningar, som gått derigenom under en viss månad, och derpå grundat sin kalkyl, om hvilken jag ej har anledning tro annat än att den är tillförlitlig.

Jag har nu genomgått hvad som blifvit anfördt i afseende på skattetitlarna. Anmärkningar hafva äfvenledes blifvit gjorda vid de särskilda hufvudtitlarna, speciellt hvad angår försvarsväsendet. Det tillkommer ej mig att ingå i bemötande deraf. Endast i den mån, de berört ett och annat förhållande inom mitt departement, anser jag mig böra upptaga dem till besvarande. En talare uppmanade Utskottet att, vid behandlingen af regeringens förslag om mlösen af dagsverksskyldigheten från hästhemmanen i Skåne, komma ihåg de förhållanden, som inträdt med kalkugnen i Wisby, och den kostnad desamma medföra. Jag är emellertid glad att höra, det talaren ej ogillade det förslag, som framlagts från regeringen i afseende å mlösen af denna kalkugn, och hoppas att Riksdagen bifaller detsamma. Men hvad angår faran, att sådant skulle kunna tagas såsom prejudikat, får jag fästa uppmärksamheten på, att i detta fall sålides en egendom med prestanda af en allmoge, hvars intresse staten hade

skyldighet att bevaka, och att denna kronans tillhörighet afyttrades för 1,200 daler silfvermynt. Det är detta hufvudlösa förfarande, som nu adrager statsverket en förlust af 60,000 Rdr, men dermed eger aflösningen af dagsverken för hästhemmanen ej något jemförligt. Den förbindelse, statsverket nu åtager sig i afseende å dem, går endast derpå ut, att då genom statsmakternas beslut om hofveriskyldighetens upphörande en nedsättning i inkomster för en del af de officerare, som ega boställe, kommer att inträda, bereda dem en ersättning härför intilldess vid en framtida löneroglering förhållandena blifva utjennade.

Sammanläggningen af anslagen för underhåll af kronans hus i Stockholm och i landsorten har äfven blifvit klandrad. Man synes mig dervid hafva stött sig på den förutsättningen, att den särskilda fördelningen deraf haft sin grund i bestämda orsaker, som borde uppmärksammas. Så är det dock icke, utan delningen har föranledts deraf, att underhållet och värden af kronans byggnader i Stockholm och i landsorten från början anförtratts åt olika förvaltande myndigheter. Det fanns förmod en så kallad slottsbyggnadsstyrelse, som hade om hand förvaltningen af Kongl. Slottet med öfriga till hofven upplåtna byggnader såväl som de publika husen i Stockholm, hvaremot befattningen med värden af kronans hus utom hufvudstaden ålåg Kammar-kollegium. Sedermera uppfördes hälften af det för förstnämnda förvaltning afsedda anslag å första hufvudtiteln till underhåll af slotten, hvaremot andra hälften till underhåll af offentliga byggnader i Stockholm jemte landsortsanslaget ställdes, såsom skiljda anslag, till Öfverintendents-embetets disposition. Att detta embetsverks styrelse skulle vara partisk därför att ej landsorten derinom hade några särskilda representanter, bestrider jag på det högsta, enär Styrelsen i detta hänseende endast kan hafva ett intresse, det nemligen att kronans hus blifva väl värdade. Vill man söka ytterligare skäl till anslagens sammansläende, ligger ett sådant äfven i de förändrade tidsförhållanden och de lättade kommunikationer, som sätta embetet i tillfälle att noggrannare kontrollera behofven af reparationer m. m. å byggnaderna i landsorten.

Jag förbisåg, då jag talade om postmedlen, de anmärkningar man gjort mot den föreslagna förändringen i lösbrefsförsändelserna. Förändringen afser ej, såsom talaren syntes föreställa sig, lokalbref, utan lösbref, och portot för dessa har föreslagits till lika belopp som för andra bref. Då dessa lösbref förorsaka posten samma besvär som öfriga bref, synes sådant vara berättigadt, och mig förefaller olämpligt, att, då för ett bref af sistnämnda slag, som skickas mellan t. ex. Tumba och Huddinge, betalas 12 öre, skall för ett bref, som försändes kanske 30 mil, genom den ena floddalen ner och den andra upp, i Norrland, betalas endast 3 öre. Förändringen kan synas vara af föga vigt, men giltiga skäl dertill förefinnas dels i det alldeles olämpliga deruti, att portot för vissa bref skall tillfalla postmästaren såsom en sportelinkomst, för andra åter staten; och dels i den omständigheten att, då postiljonerne få upptaga dessa lösbref och afgifterna därför, det blif svårt att undvika, att icke statens rätt kan trädas för nära. Dessa postiljoner kunna nemligen, i

saknad af vågskål, icke alltid vid brefvens emottagande på landsvägen bestämma, hvilka portosatser för dem äro de rätta, och de komma då i frestelse att, genom brefvens öfverlemnande för befordran till nästa postiljon, undvika hvarje undersökning derom, men då små underslef är införda, leda de lätt till större, såsom i detta fall att för frankering af vanliga bref mottaga penningar, men låta dessa stanna i sin ficka och antingen genom andra postiljoner eller, hvad värre vore, alls icke befordra brefven. Det rätta torde väl vara, att postiljonerna icke hafva någon uppbörd, likasom att hela den uppbörd posttjenstemännen mottaga skall tillfalla staten och icke någon del dem och en annan del staten. Existerande betydande missförhållanden i flera riktningar kunna dock icke ändras utan en reorganisation af postverket, hvarigenom hela sportelväsendet afskaffas och tjenstemännen erhålla ordentliga löner. Först sedan detta skett, och dertill hörer den nu föreslagna förändringen med lösbrefven, kunna allmänna nedsättningar i postportot ske, och jag delar lifligt den aktade talarens önskan, att vi i en ej alltför långt aflägsen framtid skola kunna komma till det mål, att få det enkla brefportot nedsatt från 12 till 10 öre.

Jag vill ej längre uppehålla Kammaren, då den nu går att öfverlemla propositionen till grundlagsenlig behandling; då densamma återkommer från Stats-Utskottet blir tillfälle att närmare besvara de anmärkningar som möjligen ytterligare kunna göras. Tack vare de synnerligen lyckliga förhållanden, vårt fosterland under fjolåret fått åtnjuta, är det karakteristiska i statsregleringen vid denna riksdag skattelindringar, och jag hoppas, att de skola bära de frukter, som med dem afses.

Den bästa skattkammare är folkets förmåga att bära skatter, och det är på utvecklingen af denna förmåga våra bemödanden måste rikta sig!

Herr Statsrådet Friherre Leijonhufvud: Friherre Raab har framställt ett par frågor, som jag ber att med några ord få besvara.

Det af Kongl. Maj:t vid sednaste lagtima riksdag begärda anslag till sjöförsvaret ansågs af en och annan vara alltför begränsadt tilltaget. Anledningen att ej större summa då äskades var att finna dels i den njugghet föregående års riksdag visat mot sjöförsvaret, dels ock väsendtligen uti de stora summor Kongl. Maj:t ansåg sig böra begära för landtförsvarets ordnande, och hvilka ej obetydligt öfverstego statsverkets påräknade inkomster.

Innevarande år egde ej detta förhållande rum, och frågan var derföre främst huru stor summa kunde med verklig nytta användas till sjökrigsmateriels anskaffande under åren 1872 och 1873, ty att begära anvisandet af än större summor, hvilka då skulle komma att blifva liggande ofruktbara en längre eller kortare tid, ansågs ej lämpligt, likasom det ej heller öfverensstämmer med de uttalanden Riksdagen flera gånger haft. För att nu bestämma den summa, som borde af Riksdagen äskas till fartygs byggnad, lät jag genom öfverdirektören vid marin-ingenjör-staten göra efterfrågningar på de enskilda varf och mekaniska verkstäder, der beställningar för kronans räk-

ning kunna utföras, och huru stora arbeten de möjligen skulle kunna åtaga sig åren 1872 och 1873, och de svar som erhöles bestämde just den siffra af 1,700,000 Rdr, som finnes upptagen i Kongl. Maj:ts proposition. Jag behöfver knappt nämna, att de ifrågavarande verkstäderna ej ansågo sig kunna lemna fullt bindande svar på de gjorda förfrågningarne, utan måste förbehålla sig frihet att, om enskilda beställningar erhöles före kronans, antaga dessa. På kronans egna varf kunna ej några betydligare nybyggnader dessa år ske, emedan verkstäderna der ej äro i sådant skick att större jernarbeten för närvarande kunna å dem utföras, dels ock emedan de arbetskrafter varfven disponera till stor del erfordras till de ombyggnader af verkstadshusen, hvartill Kongl. Maj:t i år begärt anslag af Riksdagen.

I afseende på fartygscerter är min åsigt, att vi för kustförsvaret måste hafva både pansarfartyg till positionsstriden och lättare opansrade fartyg för det rörligare försvaret, allt utom de egentliga minbåtarne. I afseende på tiden för anskaffningen anser jag, att pansarfartygen böra komma först, emedan de fordra lång tid att bygga, och vi ännu ej kunnat inom landet erhålla alla materialier till dem. Leveransen af de sednaste pansarbåtar som blifvit beställda har blifvit fördröjd flera månader, och två af dem äro ej ännu färdiga, emedan pansaret till tornen ej anländt från England, der det blifvit beställt. Olägenheterna här af äro i ögonen fallande och blefve än större, om vid ett krig i Europa England förbjöde utförseln af pansarplåt, hvarför vi ock böra förse oss med ett godt förråd af sådan.

Hvad de lättare opansrade fartygen angår, rörande hvilka man hört åtskilliga modeller, särskildt den Engelska kanonbåten "Staunch", framhållas såsom för oss passande, ansågs dock rättast att ej ensamt lita på tidskrifter och tidningar, utan genom närmare granskning skaffa oss fullständigare underrättelser om hvad i utlandet under sednare år blifvit utfördt. En af våra skickligare marin-ingenjörer utsändes därför i höstas, och hemkom i December, medförande åtskilliga ritningar, bland andra just af nämnde "Staunch". Vid granskning af dessa voro dock våra konstruktörer ense om, att ingen af de erhållna ritningarne kunde användas för våra behof, ehuru de innehålla ett och annat som kan komma till hjälp vid en ny ritnings uppgörande. Hvad särskildt "Staunch" angår synes den och de efter densamma byggda fartyg vara afsedda för de i England rådande förhållanden. Denna båt är nemligen mycket grundgående, så att dess ångpanna skjuter upp två fot öfver vattengången, den är till dimensionerna mindre än våra för några år sedan vid Motala byggda kanonångslupar, förer en gröfre kanon, som kan nedläggas i fartyget, dock ej under striden, utan endast då fartyget skall gå till sjös. Fartyget har ingen tackling och gör endast cirka 8 knops fart. Dess bestämmelse synes vara att agera på Englands grunda kuster och flacka flodmynningar med stark ebb och flod. Fartyget kan då tidtals våga sig ut ett stycke till sjös med möjlighet att åter draga sig tillbaka för en starkare fiende och söka skydd i någon af de grunda tillflykts-hamnarne på kusten, utan att kunna förföljas af det större fartyget. I Sverige äro i allmänhet kusterna ej så grunda, utan gå vanligen

djupa rännor emellan de uppskjutande klipporna, och äfven på den öppnare delen af vår kust finnes från norra Halland till Blekinge ingen hamn nog djupt inskjutande i landet att ett fartyg der kan finna skydd mot kanonerna å ett större fiendtligt fartyg, som nalkas så långt vattendjupet medger. Detta gäller till och med om de eljest goda hamnarne vid Landskrona och Carlshamn.

Så grundgående som "Staunch" behöfva således ej våra fartyg vara. och de böra i det stället föra sin ångpanna under vattengången. Det fartyg som öfverdirektören vid Marin-ingeniör-staten fått uppdrag att låta konstruera bör derjemte göra större fart — 10 å 11 knop, hafva en lätt tackling för att kunna användas till öfningsfartyg och föra en grof och kanske derjemte en lättare kanon. För att kunna utföra detta har man måst öfvergifva den gamla bestämmelsen att kanonbåtarna skola kunna passera Göta kanals slussar. ehuru fartyget i öfrigt ej bör få större dimensioner än oundgängligt är. Det är således ej frågan om en ångkørvett. utan endast en kanonbåt. Den blifvande kostnaden kan jag ej uppgifva ännu innan fartyget är konstrueradt. De engelska båtarna af "Staunchs" klass uppgifvas kosta 6 å 7,000 pd st., ehuru våra svenska konstruktörer anse denna summa vara för låg, om man vill hafva godt och pålitligt arbete. De ifrågavarande svenska stanna ej heller vid denna summa. Att endast en sådan båt är i år ifrågasatt kommer sig deraf. att det fordras tid för dess konstruerande och ritningars granskning, samt att man äfven sedan denna blifvit godkänd gerna först gör en modell-båt och försöker den innan flera beställas. Om emellertid Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts begäran att anslaget lemnas endast under titel "*för byggande af krigsfartyg*" och det skulle visa sig, att enskilda verkstäder icke kunna åtaga sig byggande af pansarfartyg, men äro villiga mottaga beställningar å kanonångbåtar, så stode det Kongl. Maj:t öppet att i stället använda någon större del af anslaget till sådana. Jag tillåter mig ock nämna, att ehuru intet af det begärda anslaget är uppfördt på 1872, är dock meningen att genast då Riksdagen bifallit anslaget för 1873 gå i författning om beställande af fartyg. Den del af kostnaden som vid beställningen måste erläggas kan nemligen af Förvaltningen af sjöärendena förskötteras några månader.

Jag nämnde nyss, att våra kanonbåtar blifva dyrare än som uppgifves i afseende på de engelska. I allmänhet får man ej räkna på att få duglig sjökrigsmateriél för godt pris. Vi hafva ett nytt exempel derpå uti vattenminorna. Man trodde i början att det skulle blifva ett lika billigt som kraftigt vapen. Kraftigt räkna vi ännu på att det skall visa sig, men priset växer alltjemt. De första glasminorna kostade endast cirka 20 R:dr stycket, och man kunde då strö ut dem med fulla händer, nu kostar en af de nya minorna med 300 å 600 skålp. krut omkring 1000 R:dr, och tilläggas öfriga tillbehör blir priset ännu en god del högre.

I afseende på torpedobåtar erhöll min-komitén uppdrag att inkomma med program för deras konstruerande, och min tanke var att föreslå Kongl. Maj:t, att sedan programmet blifvit granskadt, utlemna det till allmän täflan och utfästa ett pris åt den konstruktör som

lemnade de bästa ritningarne. Det program som först inkom erfordrade dock omarbetning och åtskilliga närmare bestämmelser för att kunna tjena till ledning för konstruktören. De anspråk komitéen fäst vid dessa fartyg voro ock så stora, att öfver-direktören för marin-ingeniörstaten antog att den mindre sorten skulle komma att kosta omkring 140,000 R:dr och den större ända till 600,000 R:dr. Med sådana kostnader blefve antalet allt för ringa och äfven af detta skäl behörde programmet omarbetas.

Jag får slutligen tillägga, att om jag ansett det begäran om anslaget till sjöförsvarets materiel i år borde begränsas af den beräknade sannolika möjligheten att använda de äskade summorna, så finnes dock för Kongl. Maj:t en möjlighet att framgå fortare om konjunkturerna så skulle tillåta, derest Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts begäran om 3,000,000 R:dr till krigsfartygs byggande. Ty ehuru endast 1,700,000 R:dr anvisas för 1873, kan likväl Kongl. Maj:t på grund af ett sådant beviljande göra ökade beställningar, endast ej utbetalningen erfordras tidigare än att Riksdagen hinner anvisa de redan beviljade beloppen.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det var egentligen med anledning af Friherre Raabs yttrande, som jag begärde ordet. Sedermera har likväl Herr Chefen för Finans-departementet gjort några erinringar vid hvad jag yttrade, hvilka föranleda mig, att nu tillägga några ord till mitt förra anförande.

Lika med bemålde Herr Departements-chef tror jag visserligen på den bättre ställning, hvari vi nu befinna oss, men deraf följer icke, att jag finner mig i alla hänseenden kunna se framtiden lika ljus, som den Kongl. propositionen synes antaga att den skall blifva. Att Herr Departements-chefen vidhåller sitt förslag om nedsättning af den personliga skyddsafgiften är ju helt naturligt, och hans anförande vittnar äfven om att han noga öfvervägt saken, innan han framställt sitt förslag. Men jag har dock icke blifvit om riktigheten deraf öfvertygad och kan ej godkänna den slutsats han dragit af förhållandena här i Stockholm. Tiden har ej medgifvit mig att nu undersöka huru han kommit till den siffra han angaf, men mig förefaller sannolikt, att han inberäknat äfven de personela afgifter, som till kommunen erläggas och hvilka äro ganska dryga. Skulle meningen vara att nedsätta den personliga skyddsafgiften till staten, på det kommunen måtte så mycket lättare kunna med förhöjda sådana afgifter belasta medlemmarne, så, med all aktning för Stockholms stad, är jag för min del dock icke sinnad att gå staden tillhanda med denna present. — Herr Departements-chefen omnämnde vidare, att, vid antagandet af nu gällande bevillningsgrunder, procenten för bevillningen å fast egendom blifvit nedsatt, men han glömde dervid att tillika låta komma i betraktande, att vid dessa grunders tillämpning sjelfva fastighetsvärdet blef så betydligt ökad, att icke en nedsättning utan tvärtom en förhöjning i afgiftens belopp egt rum. Att den personliga skyddsafgiften förut blifvit nedsatt, tror jag är temligen säkert, fastän jag ej för tillfället kommer i häg, när det skedde. Jag vill erinra mig att år 1809 bestämdes densamma till 1 R:dr banko

för hvarje mansperson. Herrarne kunna sjelfva räkna ut hvad skilnaden gör emellan detta belopp och det nu gällande. De åsigtter som af 1840 års Riksdag uttalades, kunna ej för mig gälla såsom några trosartiklar. Det är nogsamnt bekant, huru det då stod till och hvad som då hufvudsakligen åsyftades. Man har påstått, att en tullnedsättning å kaffe och socker ej egentligen skulle komma den fatige till godo. Jag vill med anledning häraf erinra, att den sista tillökningen i tullen af 2 öre per skålpund i detaljhandeln verkat en prisstegring från 3 till och med 10 öre, och om en återgång i denna prisstegring kan ske, kommer sådant otvifvelaktigt att för alla samhällsklasser minska utgifterna och således bereda lindring.

Så vidt jag rätt fattade Herr Departements-chefens yttrande, var det egentliga skälet hvarför tidningsstämpelns borttagande förordades, att Herrar postmästares sportler skulle hafva undergått någon förminskning, derigenom att ett större antal tidningar börjat sändas under korsband. Jag är icke så öm om postmästarnes sportelinkomster, att jag för deras skull vill ålägga allmänheten en ökad beskattning. Att korsbandsförsändningarnes antal tillväxt kan visserligen vara möjligt, men staten har för dessa försändelser fått den påräknade inkomsten genom tidningsstämpeln, och kontrollen öfver denna afgifts behöriga erläggande utöfvas af hela allmänheten, så länge hvarje tidningsnummer skall vara med stämpel försedt. Om kontrollen skall utöfvas ensamt af postmästarna, blir den kanske ej fullt lika säker.

Jag läser hafva gjort mig skyldig till en förvexling, då jag talat om *lokal* bref i stället för om *lös* bref. Skillnaden dem emellan är i sjelfva verket ingen annan, än att de förre befordras inom en stad och de sednare sändas utåt landet. Deremot äro de lika derutinnan, att de ej gå genom mera än en postanstalt. Jag kan ej förstå, hvad som här talas om lösbrefs vägning på landsvägen af postiljonerna, men får väl reda deruppå, då jag får se sjelfva förslaget i sin helhet. Det vill likväl synas mig, att, då portot för lösbref ej i allmänhet bestämmes efter vikt, någon vägning af dem icke heller borde ifrågakomma, hvaremot, om de skola förändras till vanliga portobref, postiljonen väl läser behöfva taga med sig våg för att utröna om brefvet kräfver ett eller flera frimärken. I allmänhet kommer väl icke ofta i fråga, att postiljonerna hafva med lösbrefvens befordran att göra, utan är det väl oftast de enskilda postbuden som hafva bestyret med att till postkontoret afemna och derifrån hemta lösbrefven; får man då betala 12 öre eller mera för att brefvet fått hvilat några ögonblick på postkontoret, så är det, enligt min tanke, väl betaldt. Jag tror verkligen att Utskottet har giltig anledning att tillse, om denna tillökning är absolut nödvändig.

Med anledning af hvad jag anmärkt i afseende på borttagandet af tionden från Falu grufva, har blifvit erinradt, att endast en reglering skett af förhållandet emellan kronan och Falu bergslag så att, till följd deraf att bergslagen afstod från sina privilegier, tionden nedsattes. Den reglering, hvaruppå jag syftade, skedde till följd af Ständernas beslut vid 1851 års riksdag, och det kontrakt, som i anledning deraf upprättats och underskrifvits, förvaras i Kammar-kollegium. Om Falu bergslag, som fått grufvan sig upplåten utan

köpeskilling men emot skyldighet att derföre till staten utgifva viss andel af årliga tillverkningen, nu äfven skulle få denna skatt efterskänkt och således erhålla sjelfva grufvan såsom ren present, synes det mig verkligen, att längre kan frikostigheten ej gå.

Friherre Raab yttrade sig varmt för bibehållande af anslaget till skarpskytteväsendet och trodde sig deri hafva funnit ett palladium för vår sjelfständighet. Jag kan ej låta så förblinda mig af skenet. Händelserna under den sista striden emellan Frankrike och Tyskland och det inbördes krig, som derefter i Frankrike utkämpades och efter hvars slut nationalgardets afskaffande i hela Frankrike beslöts och utfördes, visar nogsamnt att en trupp, utan militärisk disciplin och lydnad, hvilken sjelf väljer sitt befäl och kommer och går när och huru den vill, är föga att räkna på i nödens stund och mot yttre fiender, men väl kan vara färdig att då inre oroligheter uppstå, sälla sig till orostiftarne. Denna institution har i Frankrike utdömts af anhängare utaf de mest olika partier så väl af de ultra-konservativa som de moderata och radikalerne, och sjelfva kommunisten Herr Rossel uttalade till styrelsen i Paris sin missbelåtenhet med densamma, och huru det var honom omöjligt att något dermed uträtta. Mig synes, att de penningar, som för skarpskytteväsendet utgifvits, varit illa använda. Dessa medel kunde sannerligen på annat sätt disponerade hafva gjort mera verklig nytta för vårt försvarsväsende. Att de ej förmått upprätthålla skarpskytteinstitutionen, torde de ständigt återkommande anmängningarne om skarpskyttekorpsen som upplöst sig, nogsamnt ådagalägga. Det skulle varit önskligt, att man icke så ofta funnit dem, som varit i den ålder, då de haft laglig skyldighet att ingå bland beväringen för att genom deltagande i dess öfningar bereda sig till fullgörande af sin pligt, att försvara sitt fädernesland, söka en undanflykt från fullgörandet af denna lagbestämda skyldighet, genom att låta inskrifva sig i någon frivillig skarpskytte-korps, men onekligen har denna institution understundom fått tjena till täckmantel för vinnandet af sådant syftemål.

Man har sålunda såsom skarpskytt, under sken af frivilligt åtagande, lyckats komma ifrån uppfyllandet af en pligt, som andra måst fullgöra fullständigt och under krigslagarnes stränga band. Sanning måste finnas äfven i afseende på fullgörandet af detta åliggande, så framt landet skall deraf kunna vänta någon verklig fördel och den förstärkning af försvaret, som varit åsyftad.

Herr Rydqvist: Det är egentligen vid tvenne punkter i den Kongl. propositionen, som jag skulle vilja fästa mig, den ena rörande borttagandet af de s. k. lastpenningarne, den andra åter angående sättet för användandet af 1871 års bankovinst.

Hvad nu den första af dessa frågor angår, hafva vi att derom förvänta en särskild Kongl. proposition, hvadan jag anser mig böra afbida dennas ankomst och således ej nu vill besvara Kammaren med något yttrande i nämnda fråga.

Beträffande åter den sednare, är ej heller tiden försuten att derom afgifva särskildt yttrande, hvarföre jag ej heller i denna sak nu vill framställa mina åsigtter. Jag har likväl ej ansett mig böra

med stillatigande förbigå dessa frågor, då remiss af den Kongl. propositionen nu skall ega rum, utan derföre velat få i dagens protokoll antecknadt, det jag för min del ej kan biträda Kongl. Maj:ts nådiga framställningar rörande ofvannämnda begge ämnen.

Öfverläggningen förklarades härefter slutad och den Kongl. propositionen jemte yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Friherre Cederström: Uppläste en motion N:o 1, angående ändring af 16 och 18 §§ i Riksdagsordningen.

Hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

Herr Casparsson afgaf en motion, N:o 2, angående beviljande af ett låneunderstöd å 500,000 Riksdaler Riksmünt för sänkning af sjön Temnaren och upprensning af dess tillopp.

Hänvisades till Stats-Utskottet.

Anmäldes och bordlades Riksdagens Kansli-deputerades memorial N:o 1, angående antagande af tjänstemän och vaktbetjening i Riksdagens Kansli.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.